

Venea acasă după amiaza și învăța pe rupte. Nu voia să se prezinte oricum. Majoritatea profesorilor pe care îi avea erau cu catedra la Universitate și, în mare parte, îmi erau prieteni. Inclusiv pe directorul școlii, pe Constantin Fira, îl cunoșteam. Asta o obliga și mai mult. Venea încântată de ce i se predă. Făcea foarte multă istorie și socialism.

-Mă, Jean, discutăm de multe ori amândoi seara acasă, socialismul ăsta, dacă ar fi așa cum scrie la carte, ar fi ideal... Una scrie însă în carte și alta e pe teren... Păi ce trăim noi față de ce ne predau oamenii ăia, e diferență ca de la cer la pământ...

-Da, i-am zis eu, pentru că noi nu trăim în socialism, ci în ceaușism...

-Măi, și ne spun profesorii ăia niște lucruri atât de curajoase... Eu, de multe ori mă și mir cum nu le e frică... Eu cred că, dacă i-ar auzi Ceaușescu ce spun, i-ar împușca...

-Până să-i împuște el, cred că va fi el împușcat, dacă o mai ține așa...

Cel mai mult era încântată de profesorul de istorie de la Universitate, Virgil Joița. Nu era o noutate pentru mine. Umblasem cu el mult prin sate și prin întreprinderi și asistasem de nenumărate ori la conferințele lui, avusesem ocazia să-l ascult și eu. Sau la mesele festive la care participam.

-Da, i-am zis, e un om de curaj și e tobă de carte... Și are argumente... Dar noi nu trăim în socialism, Tamara, cum ți-am mai spus, nu ți-ai dat seama? Asta nu e socialismul... Noi trăim într-o altă epocă, în ceaușism... Dar o să treacă și asta, n-o să trăiască și Ceaușescu cât lumea...

Oricum, lumea se zdruncina. Gorbaciov începuse reforme în URSS, fusese de acord cu dărâmarea zidului Berlinului și cu unirea Germaniei, polonezii începuseră deja să rupă coada la pisică, ce mai, Europa fierbea. Peste tot se făceau schimbări, numai noi ne țineam țăntoși, iar Gorbaciov, când a venit la București, n-a putut să se înțeleagă cu *nea Nicu* al nostru. În Basarabia deja se trecuse la alfabetul latin, la tricolorul românesc, la scurt timp, și la imnul României, ce mai, lucrurile începuseră să se rostogolească cu o rapiditate uimitoare.

La Congres însă Ceaușescu n-a abdicat, cum se aștepta o țară întregă.

La câteva zile, am ajuns pe la nea Nicu Pârvulescu. Își vânduse casa de pe Reforma Agrară, cum am mai spus, și-și cumpărase un apartament în spatele Judecătoriei. Ne-am așezat la o cafea și am început să discutăm. Vrând, nevrând, am ajuns până la urmă tot la povestea noastră cu Ceaușescu și la problemele mari ale țării. Oamenii o duceau din ce în ce mai greu, deși se vorbea că, în sfârșit, scăpasem de datorii. Se ajunsese până acolo încât, pentru un litru de lapte, trebuia să te scoli și să te așezi la rând încă de la trei dimineața și tot nu erai sigur că apuci. Se ajunsese până acolo încât din asta își făcuseră unii chiar o sursă de câștig. De regulă, pensionarii, se duceau la miezul nopții și se așezau cu scaunul la ușa magazinului, iar mai spre ziuă, vindeau locul. La rând la benzină, pentru niște amărăți de litri, la fel. Acolo se stătea chiar câteva zile în șir. Se făcea uneori rândul de mașini de la stația din spatele hotelului „Jiul”, unde eram arondat, în funcție de numărul mașinii, aproape pe toată lungimea străzii „Ștefan cel Mare”, până aproape de strada Gării. De multe ori, când ajungeai, în sfârșit, aproape de stație, se termina benzina și trebuia să mai aștepti încă o zi, două. Asta, în timp ce alții, plini de relații, se băgau în față și nu-și luau numai cota repartizată, ci chiar își umpleau rezervorul.

Mi-aduc aminte, mulți se îmbogățiseră pe seama asta. Nu se mulțumeau că luau pentru ei, luau și pentru alții.

Cei mai tari erau vânzătorii, fiindcă vindeau la suprapreț. Nu le mai dădeai cu prăjina de nas, iar la doi, trei ani își schimbau până și mobila din casă.

Mi-aduc aminte că într-o zi mă dădeam de ceasul morții să găsesc o canistră de benzină

să pot pleca la București, nu știu ce urgență aveam și m-am plâns la prietenul nostru, nea Ion Filimon.

-Stai că te rezolv eu... , mi-a zis, a pus mâna pe telefon și l-a sunat pe fiul directorului de la PECO, care avea copilul elev în clasă la el. Acesta era activist la UTC. I-a spus să mă duc urgent la el. M-am dus, mi-a dat un bilet și m-a trimis la stația PECO de pe strada Caracal. Mi-a mai zis să iau și niște canistre cu mine. Pe lângă bilet, între timp, foarte amabil, a mai dat și telefon celor de la stație. M-am dus apoi acolo și, pe lângă rezervor, au umplut și toate canistarele din portbagaj. Lăsând la o parte faptul că Ceaușescu dăduse ordin, pentru economie de benzină, ca, o duminică să circule mașinile cu număr cu soț, iar în cealaltă duminică, mașinile cu număr fără soț. Ce mai, după regulile lui, mașina ți-o cumpărai mai mult de bibelou, nu să-ți faci treburile cu ea. Dacă n-aveai o cunoștință, ceva, pe vremea aceea, îți mureau copiii de foame în casă, n-aveai ce să le dai să mănânce.

Într-o zi, m-am dus la Balș, la un șef de restaurant, cu un prieten profesor, care era dirigintele fiului său, la liceu. Ne-a dat telefon c-a primit marfă și ne-am dus în grabă. Contra cost, bineînțeles, ne-a umplut portbagajul cu de toate: salam, cașcaval, unt...

Dimineața, fiu-meu a plecat la grădiniță și tanti Marița i-a pus în ghiozdan niște felii cu unt și cașcaval. După amiaza, mi-a zis copilul cu satisfacție:

-Când m-au văzut copiii ceilalți cu unt și cașcaval, așa făcuseră niște ochi la mine...

Le-am spus Tamarei și mătușii:

-De mâine, în afară de un măr, nu-i mai dați nimic de mâncare la el... Că nu moare de foame până la prânz...

Apoi am luat copilul într-o cameră și i-am spus:

-Tată, nu trebuie să te miri și nici să te bucuri că tu mănânci cașcaval la grădiniță, iar ceilalți copii se uitau la tine, că ar fi mâncat și ei... Întâmplător, am cunoscut niște oameni și am putut să fac rost... Și părinții lor, dacă ar fi avut posibilitatea, le-ar fi cumpărat și ei, dar pe-astea nu prea au de unde să le ia, că nu se găsesc la magazin... Nu trebuie să râzi și nici să mai mănânci la grădiniță, ca să le faci și lor poftă... Mănânci acasă...

Din ziua aceea, fiu-meu n-a mai plecat la grădiniță decât cu un măr în ghiozdan. Seara însă, la televizor, în cele două ore de program, câte mai rămăseseră, din cauza economiei de curent, îl vedeam numai pe Ceaușescu, împreună cu „savanta” lui „de renume mondial” în tot felul de vizite de lucru, sau să ni se spună despre bunăstarea și prosperitatea poporului, cât de fericiți eram că trăiam într-un stat socialist multilateral dezvoltat, conduși de „genialul conducător.”

Trăiam într-o sărăcie lucie, dar eram obligați să batem din palme, să strigăm ură și tot felul de lozinci la adresa conducătorului *mult iubit*. Pe de altă parte, țara era împânzită de securiști care ne pândeau pe toate părțile să nu care cumva să ne manifestăm vreo nemulțumire.

Țin minte, când se auzea că se bagă la alimentară picioare de porc, *adidași*, cum zicem noi, sau căpățâni, *calculatoare*, Biblioteca se golea de personal într-un minut. O luau toți la fugă și se așezau la rând. De cele mai multe ori, se așezau chiar degeaba, fiindcă nici din alea nu apucau.

Nea Nicu Pârvulescu mi-a zis într-o zi:

-Nu pică Ceaușescu la Congres, cum ne așteptam... Nu-și dă ăsta demisia nici mort... Va sta cu dinții-nfipti în scaun până în ultima clipă, ai să vezi...

Deși Constantin Pârvulescu, om în vârstă și ilegalist, probabil se gândise că nu mai are ce pierde la anii lui de viață, îl criticase aspru pe Ceaușescu la Congres, ceva nemaiîtlănit până atunci, în loc să i se fi alăturat și alții, fusese declarat reacționar și dușman al poporului, iar

aplauzele la adresa Ceaușeștilor au fost și mai înflăcărâte ca oricând.

-Nu lasă ăla puterea din mână, nea Nicule, nici mort...

-Da, bă, toți speram, la Congresul ăsta, să se retragă... Chiar ar fi crescut în ochii lumii, „dom'ne, sunt bătrân...”

Din câte se auzea, încă din 1988, țara scăpase de datorii. Toată lumea se aștepta ca Ceaușescu, după atâtea sacrificii făcute de populație, să slăbească curea, să dea drumul la mâncare și să n-o mai vândă peste graniță. Ne ținea însă în continuare tot în aceleași chingi, fiindcă îi intrase în cap, de astă dată, să strângă bani cât mai mulți în trezoreria statului și să facă și el un fel de bancă mondială împreună cu niște țări arabe, să dea și el cu împrumut bani la alte țări, cum făcea FMI și Banca Mondială. De astă dată, chiar se puseseră cu cine nu trebuia. Cred că asta le-a adus și sfârșitul, în cele din urmă, atât de tragic, lui și soției lui. Se băgase singur în gura lupului.

Oricum, în toamna și-n vara lui 1989, țara era plină de mașini cu număr de URSS, chipurile, cu excursioniști. Năvăliseră, vezi Doamne, turiștii ruși peste noi să ne viziteze, să admire țara și... *mărețele realizări*. Mergeam cu mașina prin țară și, la două, trei mașini românești, una era sigur rusească.

-Tamara, îi spuneam adesea soției, se va întâmpla ceva... Nu se poate să năvălească atâția ruși dintr-o dată numai de dragul de-a ne vizita meleagurile...

Toată lumea aștepta cu sufletul la gură să se întâmple ceva. Se vorbea, de asemenea, că soarta lui Ceaușescu fusese deja pecetluită la Malta, la întâlnirea dintre Gorbaciov și Bush și, în curând, vrând, nevrând, va pica.

Deja Polonia intrase în transformări sociale masive, cum aveam să aflăm de la „Europa

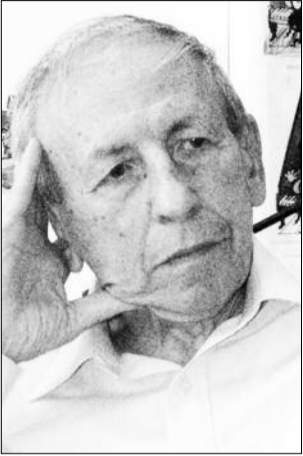

**Maria Magdalena
spălând picioarele
lui Iisus -
FRANS
FRANCKEN II**

liberă”, cele două Germanii se uniseră, în Cehoslovacia avusese loc revoluția de catifea, Jivkov, la bulgari, dăduse în primire și el, ungurii, la fel, numai Ceaușescu se ținea țăntoș și urla cât îl ținea gura împotriva capitalismului și a imperialismului. Tăvălugul venea dinspre vestul Europei cu pași repezi și nspre noi, numai Ceaușescu nu voia să vadă realitatea și se luase în coarne cu toți. Știam că sfârșitul lui e pe-aproape, dar nimeni nu se gândea c-o să trecem și noi în curând la capitalism. Ne gândeam numai că ni se va schimba conducătorul și vom începe și noi o nouă viață, un socialism... *cu o față umană*... Și nici n-aveam cum altfel, când la granița de est se afla colosul și uriașul URSS. Nici prin gând nu ne trecea că, în curând, vom trece la un alt sistem social, iar vecina noastră mare se va destrăma și ea și va lua același drum ca și noi. Oricum, URSS-ul, instituit de Lenin și desăvârșit de Stalin, a fost cel mai scurt imperiu din istorie.

(Fragment din trilogia cu același nume,
vol. I, *Dictatura politică sau cartea
înurăbirii noastre*)

Marin Ioniță

Spitalele sunt luate cu asalt de simulanți, care vor să scape de anchete și să salveze pielea...

- Sunt un nimeni, v-am mai spus...

- Minte, minte, minte! Da-ți-l afară! El e cineva! Spion austriac! A fost trimis să mă otrăvească!

Din patul alăturat, iese de sub cearșaf un fel de arătare, un strigoii sau așa ceva. Numai pielea pe oase, buzele livide, ochii afundați în orbite, dinții masivi, ca de cal, îngălbeniți.

proză

HĂNĂNĂU- BĂNĂNĂU, FILE DINTR-UN JURNAL DEMENȚIAL

COLEGI ÎN BOXA SMINTIȚILOR

Liberi când rămânem singuri în boxa smintiților. Mai stăm la taclale. Una, alta, din deal, din vale, de la munte, de la mare... După ce sporovăim cât sporovăim, ajungem să ne depănăm și câte ceva din viață. Atât cât ne mai amintim, cât ne-a mai rămas din amestecul de adevăruri și închipuiri. Cât vrem să ne dezvăluim...

Singur... Am răms cu mine... Bolborosesc. Gânguresc. Primele vorbe. Primul cuvânt: MAMĂ!

Mamă! De ce m-.ai făcut ? Legat...De pat... Noapte. Noapte neagră fără lună. Ca la noi în celulă. Câini nu latră. Cocoși nu cântă. Popa nu toacă. Fată mare cosiță nu împletește. Vânt nu bate...

"Nu bate! Nu bate! Nu bate!" Doftana... Sighisoara... Aiud... "Nu bate!"

Portița!... "Am stat toată ziua la portița / Așteptându-te să treci, / Dar ai apucat alt drum, bădiță, / Ai apucat alte poteci!..." Mâinile în cătușe... Picioarele în lanțuri... Nu trageți! Nu trageți! Nu trageți!..." Canalul Dunărea- Marea Neagră!...

"Dunăre- Dunăre, apă tulbure... Apă dulce... Cine te bea nu se mai duce!..." „Marea Neagră e albastră!... Gârbaciul... Gardianul... ”Sapă, sapă, sapă,/ Până dai în cer de apă!...” Părtie pentru vapoare... Zornăie lanțurile... Spinarea deținuților... Hainele vârgate... "Construim viitorul! Trăiască conducătorul!" Ce cauți acolo, tată ? Nu ne ai pe noi, flămânzi și goi ? Pe mama, bunicii, vecinii, satul... Sărutmâna, tată! Mănașangerată!

Și eu... La vârsta de atunci a tatălui meu... Celula neagră... Somnifere... Sedative... Tranchilizante... Doctori, nebuni, asistente, infirmiere... Simt că-mi pierd mințile. Încallesc pe cal, tată! Smulge un par din gard! Și vino de mă scoate de-aici!

Nu vine... Cocoși nu cântă, câini nu latră, nu răsare soarele, nu apune, soarele și luna... "Soarele și luna ne-au ținut cununa!..." Stele. Luceferi. Năluci. Vârcoloci... Cerul nu e... "Stai cuminte, te facem bine!..."

Sălbatc cânta o femeie undeva...

Sălbatc cânta femeia aceea. În nopțile mele nedormite. În zilele mele zbuciumate. În ceasurile sedate. În minutele de luciditate. În clipele de pe hotar. În momentele de veghe. În vise. În coșmaruri. Cânta-cânta... Chiar când îmi pierdeam cunoștința, în străfundul ființei mele mai rămânea un sămbure de lumină. Și în pâlpăirea aceea era ea. Și cânta. Cânta. În dorința mea. În vrerea mea de ea. Cânta- cânta... Undeva... Unde ? Poate în cer. Poate într-un nor. Poate într-o stea. Undeva. În inima mea. Cânta. Mă chema. Unde ești ? Unde ești, femeie sălbatică? Unde, iubita mea ? Exiști ? Nu exiști ? Mă aștepti ? Te caut ? Te voi găsi ? Nu-mi răspunde... Cântă... O chem... Vîno... De unde ești... Dacă exiști... Din vânt... De sub pământ... Din râpi... Din prăpăstii... Din cimitire... Din păduri... Din poiene... Din stânci... Din bârloguri... Din caverne... Din hrube... Din spuma valurilor de mare... Din mărciniș... Din luminiș... Din cer... Din nori... Din stele... Din găuri negre... Din galaxii... Din constelații... Din astre... Din lună... Din soare... Din aureolele polare... Din hâu... Din neant... De oriunde... De nicăieri... Vîno... Vîno... Vîno...

Iat-o... Plutește în văzduh... Coboară pe un curcubeu... Femeia așteptărilor mele... Femeia din halucinația mea... Când am leșinat într-o învârtjire de dans, în camera de gardă...

Cu trupul gol, alb ca marmura, "mai albă decât albul leșezilor de pe morminte", înfășurată în părul lung și negru care atârna până la glezne... Întind brațele... Se lipește de mine... Dansăm... Pas du deux, pas du deux... Beție... Nebunie... "Nebunie și tristă și goală ./ Urechea te minte și ochiul te-nșală!" Și ce dacă... Pas du deux, pas du deux... Plutim... Ne iubim... Și se desprinde... Întinde mâna... Vîno... Sunt paralizat... Aia îmi toarnă apă rece în cap... O pierd... Sălbatc cântă femeia

aceea... Mă cheamă... O aud... Miez de noapte în celula neagră... Profit de ocazie că nu am acul perfuziei în venă... Pilula nu am înghițit-o... Mă ridic încet în picioare... Napoleon sforăie... Cincul doarme ghemuit sub pat... Îi fur lumânarea... O aprind... Ies din celulă... Celulă după celulă... Mă strecur printre paturi... Sălbatc cântă femeia aceea... Arii din opere... Aida... Radames... Radames... Mă cheamă... Eu sunt prințul egiptean... Radames... Radames... Așteaptă-mă... Sosesc... Lumânarea îmi tremură în mână... Flacăra pâlpăie... Pași șovăitori... Îmi bate inima în tâmpile... În venele gâtului... Se zbate în piept...

Cântă... Aproape... Departe... Încă un pas...

O celulă neagră ca toate celulele... Pe un pat fără pernă, fără saltea, care pare o masă de autopsie, un chip vag uman... Gol... Ras în cap și peste tot... Mai mult un schelet sub piele... De n-ar fi sânii fleșcăiți peste coaste și crăpătura dintre picioare, n-ai știi de e bărbat sau femeie... Mâinile legate... Picioarele la fel... Cântă și plânge... Plânge și cântă... Plâng și eu... Și mă târâsc afară...

Sufiu în lumânare... Mă trântesc în pat... Urlă un câine... Afară ? Nu avem ferestre... Între ziduri ? Între pereți ? În tavan ? În dușumele ? Urlă în mine.

În celulă patru paturi de fier. Unul gol. În celalalte, poate niște cadavre. N-am aflat.

Două asistente plictisite și doctorul de gardă, pe jumătate adormit. Fără multe vorbe, sunt întins pe salteaua cu mușama. Mă leagă de mâini și de picioare cu fâșii de pansament. Și peste piept. De ramele patului. O injecție în venă. Trag cearșaful peste mine. Mă pierd într-un somn căruia nu puteam să mă împotrivesc. Sălbatc cânta femeia aceea.

M-am trezit de-abia a doua zi, tocmai în timpul vizitei mari, despre care aveam să află că se face de două ori pe săptămână. Profesorul, un bătrânel, cu mustața rară, cu barbișon înălbit, cu o cifoză accentuată, urmat de o droaie de doctori rezidenți.

- Ia să vedem, ce avem aici ? Medicul de salon îi pune în mână dosarul și îi explică:

- A fost adus de poliție. Implicat într-un scandal. Neidentificat.

- Cu ce ocazie pe la noi, amice ?

Tac.

- Nu aude... A fost lovit în cap cu o sticlă. O să vedem la tomograf.

Profesorul are prilejul de o scurtă expunere.

- Un bun psihiatru trebuie să fie însoțit de un neurolog, de un psiholog și chiar de un pedagog. Ideal, toți într-unul. Și când e cazul, bineînțeles, neurochirurgul.

Iau vorbele acestea drept un avertisment. La ce să mai mă aștept ? Îi dictează subalternului analize și investigații.

- Poate până atunci aflăm și cine este.

- Mă ridic într-un cot.

- Nimeni... Eu sunt nimeni...

Bătrânul doctor nu se descumpănește. Ceilalți se miră.

- Bine, amice, mai stăm de vorbă. Dar află că dacă îți cauți o identitate, o să-ți dau eu una să te cocoseze!

Și iar, un crâmpiei de discurs:

- Ca să-l deosebești pe simulant, trebuie să ai un miros foarte fin.

Bineînțeles că el îl are sub mustața lui de cotoi. Acum e o adevărată zăpăceală. Spitalele sunt luate cu asalt de simulanți, care vor să scape de anchete și să salveze pielea...

- Sunt un nimeni, v-am mai spus...

- Minte, minte, minte! Da-ți-l afară! El e cineva! Spion austriac! A fost trimis să mă otrăvească!

Din patul alăturat, iese de sub cearșaf un fel de arătare, un strigoii sau așa ceva. Numai pielea pe oase, buzele livide, ochii afundați în orbite, dinții masivi, ca de cal, îngălbeniți.

Un bicorn de stofă prăzule roasă de molii. Un fel de tunică pe pieptul unde atârna fel de fel de zorzoane, și chiar decorații, confecționate din tablă de cutii de conserve.

- Stai liniștit, Împărate, nu e rândul tău!... Și profesorul pornește, cu alaiul după el.

- Nu-l lăsați! Dați-l afară! Mă omoară!

Era Napoleon... Doamne, în ce lume m-au vârat!

L-au potolit cu o injecție în venă. Cu alta, m-au trimis pe mine în lumea viselor nevisate. Cu o întrebare atârnată de buze: "Ce se va alege de mine ? »

Bărbatul minune. Primul din lume cu copil în burtă. Și-a deschiat pijamaua. Și își palpează pântecul. Mai sus, mai jos, mai pe dreapta, mai pe stânga, nu știu ce simte sub palme, dar arată de-a dreptul fericit. Deodată se oprește, devine foarte atent, își oprește până și respirația... Oare ce se petrece acolo ? Strigă, parcă înnebunit de fericire:

" Mișcă... mișcă... "

Este în al nouălea cer. Coboară din pat. Vine spre mine.

- Pune mâna, îmi poruncește... Pune mâna!...

Mă execut. Mișcă ?

- Mișcă! Pe nebun nu trebuie să-l contrazici...

Țopăie. Sare. Mișcă! Mișcă! Mișcă!... Asta e marea confruntare. Mișcă. Există. Copilul care va fi născut de un bărbat. Bucură-te, lume! Cât ai așteptat! Cât ai sperat! Câte n-ai încercat! Să schimbi ce era! Să inventezi altceva! Copii clonați! Copii în eprubetă! Copii în laborator! Iată-l și pe bărbatul care naște! Asta va schimba lumea!... Puneți mâna, să vedeți că mișcă!...

Vizita mare. Profesorul. Trage întăi la patul lui. Este respins. "Șarlatanul."

" Tălharul." Vrea să-mi fure copilul...

Injecție. Tranchilizante. Doarme dus. Cu mâinile pe sex. Profesorul se așează chiar pe marginea patului său:

- Veniți aproape!

Alaiul se strânge. Dascălul își începe expunerea:

- Când obsesia devine un fix, știința rămâne nepunctuoasă. Fixul acestui bărbat este că ar fi fost însărcinat! Cum, de cine, nu contează. S-a trezit cu copilul în burtă și atât ... Își mângâia o tumoare pe care o credea prunc. Am insistat la oncologie. I-au făcut toate investigațiile posibile. Nici urmă de așa ceva. Stomacul, ficatul, intestinele, diafragma, perineul, curate ca la un copil nou născut. Nici o urmă în sânge. Copilul acela totuși exista. Dar nu în pântec, ci în capul lui. Nu avem mijloace să-l scoatem de acolo. Tratamentele noastre, simple paliative. Insistăm pe metode de convingere. Dar nu se lasă convins. Orice am face, rămân în coșmaruri. Asta e, domnilor, suntem nepunctuoși...

- Deocamdată, domnule profesor, se sumete unul dintre rezidenți...

- Dar să vă povestesc o întâmplare pe care am auzit-o de la profesorul meu, pe când eram tânăr ca voi... Un boiernaș, care trăia la țară, s-a trezit că are un ceas în cap. I s-a tras, probabil, de la pendula care bătea, în timp ce creștea în pântecul mamei. Și a bătut în tot timpul copilăriei, zi și noapte. Dar aceasta e o simplă presupunere. Adevărul era că omul nostru își legăna capul pe umeri, și la stânga, și la dreapta, în ritm: Tic – tac, tic- tac, tic – tac...

Și se încolonează, și pornesc, cu profesorul în frunte: " Tic – tac, tic – tac, tic – tac!..." "

PROFESORUL

Încă o noapte. Nedefinită. Nu știu când începe. Nu știu când se termină. Noapte în noapte... Umblă spiritele. Stafiele. Strigoii. Scheletele morților din cimitire...

- Nu pot să jur că n-am greșit. Dar n-am avut altă grijă mai mare decât să-mi păstrez conștiința nepătată...

Continua, se vede treaba, o discuție începută afară.

- Dumneavoastră, domnule Profesor ?!

- Da, eu. Universitarul. Academicianul. Directorul clinicii. Autor de studii și tratate traduse și în străinătate. Membru într-o grămadă de foruri și asociații științifice internaționale.

- Ia te uită cu cine am de a face... Dar nici eu nu sunt prins de pe gârlă...

- În meseria noastră sunt cazuri când te afli pe muchie de cuțit. Și poți să aluneci oricând de o parte și de alta a lamei ascuțite...

- " Cine te-a făcut pe tine, Tudorița Neniei, așanaltă și subțire..." Cânt. Să fii pregătit. Nu mă aude. Nu mă vede. Folosește prilejul

VEDENIA

Când avea chef să povestească, Lazu sărea deodată, cu brațele răstignite în aer, cuprins de un spasm de nebulie. Băi, fiți atenți că mi-am adus aminte, da' să tăceți, că dacă mă-ntrerupeți, uit! Îmi fuge ideea și ăla sunt!... Care se întâmplă să fie în preajma lui, acolo, când se posta încordat în mijlocul odăii, în tâlpile goale, cu pantalonii soldățești în care făcea de planton și de gardă în ghereta pentru santinelă, cu părul tăciunos, despărțit de o cărare lată și albicioasă, îl găsea ba scrintit, ba glumeț, ba escroc. Pentru mine era un necunoscut, e drept, simpatic, un ins care ascundea bine istețimea, în spatele unei perversități care, începeam să văd, o trăgea peste chip și peste vorbe ca pe o cortină străvezie. Se lăudase că e țaran din Vlașca și că are oasele țepene de muncă și mintea doldora cu Evanghelia după Ioan. Io fac caz și când nu e cazul!, se hlizea oricui, da' și când simți io că mă mănâncă limba!... Cu cămașa din america afară din brăcinar, s-așeza pe jos, apoi pe un cot, scria ceva imaginar pe dușumea, dacă se întâmplă să nu fie pământ, tușea să-și dregă glasul și, împăcat cu el, lua istoria de la capăt, luminat din năuntru. După ce rușii ne-au încercuit la Volgograd, nu știu cum am fost vărsat la regimentul' da' infanterie din care făcusem parte la mobilizare, că acolo am căzut și prizonier... Dacă nu mă-ntâlneam cu vraciu' da' la Drăgăneasala Drăgăneasa, azi nu m-ați fi avut lângă voi... Da' să știți că Lazu dânu Vlașca, da' n-o găsește p' Vica, acasă, unde-a lăsat-o, să-mpușcă, fraților!...

A fost prima lui destăinuire, intrat – parcă îl văd: înalt, cu pieptul înainte, oacheș cu fața albă, capela perfect trasă pe cap, răsucindu-se să-și vadă tocurile bocancilor cu ghinturi pe pingele – în baraca din scândură în care, pentru că spusese că face cinstă, că e ziua lui, adunase și pe cei de serviciu la bucătărie și pe la grajduri. Ce te uiți așa, ca măgaru' la poartă nouă?, m-a luat la rost. Îi sărise tandăra tocmai pe mine. Furios, smulgea de moletiere și le arunca aiurea, roșindu-se la față. Erau mai late și tivite, față de ale mele. Crezi că nu știu da' ce mă fixezi?, venea el mai abătut asupra mea. Păi, ce credeai, că nu știu să comand plutonu'? Să-l arunc în luptă? Și ce dacă n-a scăpat nici unu'!, așa e-n război, băi figură, haide, spune, crezi c-am fost erou?

M-am gândit, întărâtat, la durerea lui, pe care, dacă atunci o lăsa slobodă printre cuvinte, o simțise într-un moment în care s-a văzut și poate că s-a și convins că cineva îl bănuiește și îl mustră aspru pentru moartea subordonaților de care, amintind sinistra întâmplare din cauza mea, era mândru, totuși. Îmi fugise mintea la Gina, femeia căreia îi jurasem credință că am s-o iau de soție, după război. Or fi dat-o părinții după altul; trecuseră patru ani, la ce să se aștepte și ei și ea, are o femeie atâta răbdare fără om lângă sufletul ei?

Îl priveam pe Lazu din cealaltă parte a oglinzii. Se uita lung, gol, rătăcit. Dar tu ce crezi despre mine? Știai că plutonul ăla îmi fusese mie repartizat?

– Băieți, atenție!...

Îl înfășura o aură, la care toți holbau ochii cât cepele. Lumina tremura pe conturul lui. Lazu se uita plin de el la jerbele rotindu-i-se pe gleznele, la intensitatea flăcării ca și cum ar fi fost de sudură, ceea ce stărnise dinainte râsul cu sughitură al camarazilor – unii întinși peste paturi, alții despăduchindu-se între ei, iar aceia care încă mai intrau în cazarmă și n-aveau poftă să caște gura, se apucau să se bărbiească. Lumina care se târa pe făptura lui Lazu începuse

să se împrăștie în aer și venea spre fiecare. Nu știam nici unul ce urma să întreprindă țaranul din Vlașca și nici el nu arăta că vrea să schimbe ceva în toată scena asta. Iluzie optică nu putea să fie, auzeam mișcarea, sunetul cristalelor luminoase, lovindu-se de genele și sprâncenele groase ale lui Lazu.

– Ce-nseamnă scamatoria asta, soldați?

În ușă, căpitanul Saru, cu mâinile înfipite sub diagonală.

– Raportați!... Cine e sergent de serviciu?

Îndată însă, căpitanul uită ce ordonase. Focul desena un om despre care auzise că e din Vlașca și mai auzise că omul doarme fără o pătură măcar, pe el, oricât de frig ar fi să fie. Fundalul întunecat al interiorului aprindea și mai tare norul de lumină, odată cu hohotele de răs care se aruncau asupra lui Lazu – încremenit înăuntrul ciudatului înveliș orbitor.

– Domnule căpitan, vă raportează...

Plutonierul Cracă, adjutantul nostru, înlemnise. Cu palma rămasă sub cozorocul caschetei, înșiră efectivul și denumirea companiei, apoi un indicativ de luptă și conchise prin faptul că militarii erau pe loc repaus, să se primenească; urma o inspecție de front...

– Și ăsta cine e?

– Să trăiți, io crez că vreun scamator, dom' căpitan, că n-am văzut așa ceva și nici nu știu de la ce armă a ajuns aici, că e vărsat numai d-o săptămână la noi... Permiteți să-l bag la arest!

Cracă făcu un pas înapoi, trecu prin spatele comandantului și răzni către Lazu, care părea că luase foc, că arde de viu.

– Afară, fuga marș!

Lazu porni cu călcături elastice, spre colțul unde trei paturi suprapuse alcătuiau un bizar adăpost. Nu vedeai ce e dincolo de drugi din fier, lungindu-se unul din altul, până în tavanul neguros. Căpraru' – căci pe epoletii vestonului, căpitanul Saru zărise câte două trese galbene, subțire împletite – se așeză mohorât pe muchia patului, cu picioarele sub el, turcește.

– La loc comanda!, ordonă ofițerul, și plesni carâmbul lucios al cizmei, cu cravașa. Ai înțeles, ostaș?, se aplecă el în direcția patului ocupat de Lazu, ceva mai destins. Împinse bărbia înainte, către Cracă, semn că e liber să plece la treburile lui. Saru repetă ordinul. „Scamatoru'” păși pe pardoseala negricioasă, mirosind a motorină, în vârful degetelor. Zâmbea superiorului și-i căuta privirile cu ochii lui acum incandescenti, cuprinși de o strălucire luciferică. Se opri la un pas de căpitan. Acesta începu să-l pipăie, să apese peste tot, precipitându-se împotriva voinței de a se purta, mai ales aici și acum, oficial. Norul în care păruse că se va mistui, dispăruse.

– Aprinde-te ca adineauri, Lazule!

Saru înmuiașe vocea. Vorbea unui prieten de mult știut, descoperindu-i-se cu grijă, să nu atingă cumva îmbrăcămintea sumară a căpraruului. Puse cu blândețe cascheta și reluă rugător. – Dă drumul la flăcări-le-ale care adineauri țășneau din tine, ca apa... Cine ești, mă Lazule?, înăspri brusc vocea, căpitanul. Își mușcă buzele, în clipa următoare, speriat să nu fie vreun Satana care, lovit de energia sa atât de frământată, să anuleze biocâmpul necunoscutului său subordonat. – Fă și spune ce făceai și tot îndrugai adineauri. Dacă execuți ordinul, te avansezi în grad!...

– Să trăiți, nu poci așa, la orden, dom' căpitan... Da' dacă vă dezecipați și stați liniștit, printre soldați, io încerc...

Căpitanul Saru s-a dezbrăcat repede, ca un recrut. În aplauzele și fluierăturile trupeților. Nu-i

mai păsa nici măcar de pistolul aruncat peste veston, care alunecă jos, izbind dușumeaua. Pocni tare, fără să se descarce. Câțiva, foarte aproape de armă, tresăriră.

– Și cizmele, dom' căpitan, altfel nu poci...

Răsetele se porniră. Saru se îmbujora; de pe figura lui dispăruse cremenea și frica. Uitase că, în satul lui, până la război, niște copii și femei muriseră din cauza unuia cum e acum Lazu. Atunci îl năpădiră frigurile spaimei...

– Așa... Atenție!

Tuns pe piele, numai în cămașa fără guler și în pantalonii cu nojițe fluturând, Lazu părea o arătare. Încolăcea brațele și prindea aerul, să îl frământă, le trecea la răstimpuri printre picioare, se lăsa pe spate până se sprijinea cu palmele de podea, ridica un picior, apoi altul și brusc descria cu fiecare câte o jumătate de cerc, se ghemuia, de parcă n-ar fi avut în el oase și, nemișcat multă vreme, rostea vorbe imposibil de înțeles, o bolboroseală prelungă, șuiată, întreruptă de gemete și respirații dese și forțate. Înghițea – constata Saru – duhuri și dădea afară spiritul lui... Pe măsură ce venele gâtului și ale brațelor se îngroșau, din trupul lui Lazu ieșeau fire de păianjen, care se leagă într-o lumină plăpândă ce, încet, căpăta omogenitate și creștea în jurul capului, cobora pe umeri și (aici, Saru își făcu semnul crucii și scuipă în palme, strigând în sinea lui, Doamne, ferește-mă!...) Lazu scoase cămașa din strânsoarea curelei, cu gesturi controlate, ușor de urmărit, apoi o trase pe cap. Înconjurat cu o sfoară pe după subțiori, la piept Lazu avea o piatră vânătă, care atârna într-un belciug argintiu...

Căpitanul se luă după el. Tăia aerul cu mișcări simetrice și se răsuca când pe un picior, când pe altul. Șuiera. Oboșea răsufă prin oftături adânci, gata să-i crape gâtul. Saru porni într-un cerc cu Lazu la mijloc. Se trezi cu unu, trei, șapte, nouă, cincisprezece soldați după el, care îi imitau mișcările și gesturile. Un murmur gemut părea să se prefacă într-o imprecăție a mulțimii care se aglomera în jurul lui Lazu, cu Saru acum undeva, la celălalt capăt al sălii. Un pol al mișcării în care veneau soldații buluc, cu căpitanul în mijloc, alt pol, aliniat perfect pe axa nord-sud a cazărmii, cu țaranul din Vlașca în centru. Lazu era vâlvațea, umbrele celor din preajma lui jucau pe tavan și pereți. Se aprinsese dintr-o dată, ca o brichetă. Căpitanul urlă prelung, ca un lup hămesit. Deschise brațele, să forțeze puhoiul să rămână în spatele său și, turbat, încercă să se repeadă spre Lazu, care acum nu se mai zărea prin pălălaia orbitoare. Trecuse ora care i-o fixase generalul batalionului, pentru a-i raporta starea și moralul companiei. Carcera i se năzări prin aburii transpirației care ieșea din trupurile militarilor cuprinși de beția vedeniei. Acum să se repeadă înspre mumia care arde, pur și simplu, și – e adevărat? – vine către el... Un tunet de armă spintecă duhoarea mulțimii dezlănțuite, agonice. Căpitanul Saru se prăbușește într-o baltă de sânge, cu degetele rășchirate să se agațe de picioarele „scamatorului” din Vlașca. Pe deasupra vârtejului, din partea unde căpitanul se dezbrăcase, cineva aruncă pistolul acestuia, care încă fumegă. Lazu arde mai departe, pe când trupa, călcându-se în picioare, se năpustește ca o hoardă, afară, ieșind prin pereți, prin ferestre și pe ușile acum trosnind asurzitor sub valul viu, dement, apocaliptic...

Acoperișul se prăbuși peste ei, ca o aripă uriașă, a răzbnării.

—> pentru un crâmpel de prelegere în fața rezidenților și doctorilor aflați la un curs de perfecționare...

- De obicei, e foarte simplu să-i deosebești pe simulanți de bolnavii autentici. Dar nu-i poți trata în serie... Gem spitalele speciale de simulanți. Veniți din interes sau trimiși de autorități. Dai și peste situații când lucrurile sunt atât de amestecate încât e greu să te hotărăști. Numai Dumnezeu știe adevărul...

Cânt. „Luate-ar naiba de cuțit, degeaba te-am ascuțit!” Profesorul nu are urechi pentru mine. Cealaltă trei pacienți din celulă zac nemișcați sub cearșafuri. Poate că nu sunt acolo decât niște cadavre care așteaptă să fie duse la morgă!

- Vă dați seama ce înseamnă să greșești? Să scapi de judecată, de condamnare, de pedeapsă un tâlhar? Un criminal? Și să nu-l iei sub ocrotire pe un ins într-adevăr nevinovat?

- „Cucurigu, boieri mari...” Boierul meu trancăne în trăsură... E plină țara de smintți. De simulanți. De bolnavi adevărați. În Parlament. În Guvern. În ministere. În partide. În instituții. În prefecturi. În primării. Schizofrenici. Psihopați. Depresivi. Unii știu să profite. Alții mimează. Mulți habar n-au în ce stare se află...

Profesorul. Figură de intelectual de rasă din generația trecută. Director de clinică universitară, academician, notorietate internațională. Fără familie. Fără copii. Toate la rândul lor. Căsătorie

amănată. Vilă de se întoarce după soare. Amantă de se întoarce după barosani. Stăpână în casă. Papucii la ușă. Hainele de stradă în hol. Halatul de mătase. În salon, vârul de la Craiova, cu picioarele în adidași care poartă urmele tuturor drumurilor de când au fost încălțați, încrucișate pe masă. Familie mare. Veri la Craiova, la Pitești, la Salonta, la Sascut, toți cu treburi pe la minister și n-o să fie lăsați să tragă la hotel...

Știm totul despre toți. Doctori, asistente, pacienți. Agentul nostru sub acoperire, neplătit, bătrâna infirmieră, fostă moașă comunală.

Doctorul de salon. Un tânăr veleităr. Nu există decât ca să devină. Uită de el în fiecare zi. Dar ce ne pasă nouă?

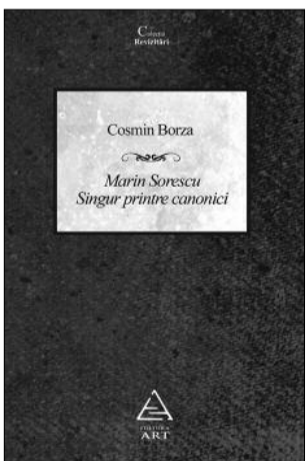
Ștefan Ion Ghilimescu

Cronica Literară

Singularitatea (anti)canonică
a lui Marin Sorescu

Paradoxul falsei canonicități sorescine, într-o abordare teoretică plină de flexibilitate, este pus de Cosmin Borza pe seama "neomodernismului" postbelic care, apărând sau contestând deopotrivă "criteriul estetic" (un concept socialist destul de confuz, ca și realismul), a uitat cu totul să-și mai pună cât de cât întrebări în legătură, în primul rând, cu legitimitatea lui însuși...

COSMIN BORZA,
Marin Sorescu.
Singur printre canonici,
Ed. Art, 2014

cronici

Marin Sorescu a avut neșansa să pună capăt scrisului și să se stingă din viață (8 decembrie 1996) într-o perioadă de tangaj extrem de serios din punct de vedere politic și social, ba chiar și cultural (celebra deja eternă "tranziție românească"). Ion Iliescu tocmai își încheiase în 17 noiembrie cel de al doilea mandat de președinte (dar nu și ultimul!) al Republicii, urmat la Cotroceni de Emil Constantinescu, unul din liderii cei mai importanți ai Pieții Universității, artizanul societății civile și făuritorul Convenției Democratice din România, "invins", după propria-i mărturisire, făcută la sfârșitul înaltei investituri, de către Servicii... Democrația (inclusiv cea culturală) era preparată și servită în România, cum scria un cunoscut ziarist francez, după o rețetă neocomunistă extrem de originală, pe care "năvășul poet" o privea chiorăș...

După ce fusese îndepărtat printr-o cabală urâtă de la conducerea revistei *Ramuri* (1991) și trebuise să-și de demisia din Uniunea Scriitorilor (președinte Mircea Dinescu), îndemnat insistent de un grupușcul nu tocmai dezinteresat de așa-ziși prieteni care nesocoteau cu bună știință boala de care suferea, Marin Sorescu pregătește în galop și trece un doctorat cu o teză de critică literară în 1992, este făcut automat academician în același an, apoi numit ministru al culturii: 25 noiembrie 1993- 5 mai 1995. Pariul cinic al tuturor acestor preparative era smulgerea cu orice preț a Premiului Nobel, al cărui juriu, se estima în cercul respectiv, trebuia impresionat nu numai cu opera prolificului scriitor, dar și cu așa-zisa notorietate a unor titluri și distincții acordate în țară și străinătate de diverse instituții științifice și culturale. Deși evita sistematic să abordeze subiectul, ca prieten de suflet, cum mă ținea - am fost primul care și-a trecut licența în litere (la Nicolae Manolescu) cu o teză despre *Poezia lui Marin Sorescu* (1974); am fost desemnat de către poet drept bursier al Premiului Herder (1991/1992) -, într-o împrejurare oarecum festivă, pe la sfârșitul anului 1994, în locuința sa de pe Grigore Alexandrescu din București, mi-a povestit, fără să intre totuși în prea multe amănunte (erau de față doamna Virginia, soția sa, și Sorina Sorescu (nepoata și fina lor), Laurențiu Ulici, Nicolae Diaconu și I.C.) ce șansă de a-l obține, "pentru România", ratase în urmă cu doi ani, datorită "lucrării" incalificabile a unor confrăți care nu se sfîșeră, într-o odioasă scrisoare adresată unora dintre membrii înaltului for academic suedez, să îi maculeze buna reputație publică și să îl acuze de așa-zise acte de poliție politică, săvârșite, chipurile, în vechiul regim.

Pe un fond de oboseală tot mai accentuat de evoluția nemiloasă a bolii, încurcat cu casa în construcție de la Bulzești și asaltat de o mie și una de probleme administrative la Ministerul Culturii, unde avea un ministru secretar de stat membru PRM, Marin Sorescu a manifestat o nemulțumire și o aversiune neostoite în toți anii primului lustru din deceniul zece al secolului trecut față de cei care, sub o formă sau alta, se străduiau să îl dizgrațieze în fața noilor autorități politice, acuzându-l fie de colaboraționism, fie, spre exemplu, de faptul că piesele din volumul *Poezii alese de cenzură* (Ed. Roza Vanturilor, cu o prezentare cam deplasată, ce-i drept, pe ultima copertă, semnată Dan Zamfirescu!) ar fi fost scrise exclusiv după revoluție... Într-un asemenea climat, ale cărui acute nu s-au surdinizat poate nici astăzi îndeajuns, operația de punere în ordine a contribuției literare a lui Marin Sorescu, ce ar fi trebuit resimțită cu un sentiment de ușurare mai ales după dispariția scriitorului, a întârziat să se producă o vreme; nu e vorbă, și strădaniile familiei (de lăudat până la un punct!) de a nu lăsa în afara tiparului nimic din manuscrisele inedite rămase de la scriitor (poeziile

adolescenței sau cele persecutate de cenzură, romanul *Japița*, verbosul jurnal, însemnările de călătorie etc.) au încurcat într-o măsură și continuă să frâneze o întreprindere temeinică în acest sens. Cu toate acestea, încercările de analiză, fie ele și secvențiale sau formal-ideologice a universului operei sorescine, n-au întârziat să apară încă din timpul vieții scriitorului. În 1993, universitarul clujean Maria Vodă Căpușan spărgea cum se spune ghița cu un panegiric intitulat *Marin Sorescu sau despre tânjirea spre cerc*, de care însă, îmi amintesc, scriitorul nu s-a arătat deloc entuziasmat. Mai bine primit a fost foarte ambițiosul studiu al Anei Maria Tupan (scris în bună parte în Statele Unite), *Marin Sorescu și deconstructivismul* (1995). Au urmat la începutul mileniului doi sintezele *Opera lui Marin Sorescu* (2002), de Crenguța Gânsă și *Marin Sorescu între ironic și imaginar* (2011) semnată George Chirilă. Obiect al cercetării prozei, teatrului sau formelor ironiei în opera soresciană sunt și tezele de doctorat, susținute la diferite universități din țară în ultimul timp de către Emilia Elena Bodea, Corina Emilia Păcurar, Elena Luminița Crihană sau Veronica Buta, texte cunoscute de bine de rău, deocamdată, doar fragmentar sau în rezumat. Dintre aceste lucrări, cu caracter preponderant, dacă nu, exclusiv didactic, cărora nu le lipsește ambiția unor cercetări metodologic-exhaustive a temei propuse, o bună impresie a lăsat vastul comentariu critic al tânărului Cosmin Borza, intitulat *Marin Sorescu. Singur printre canonici*, publicat de Editura Art din București, în 2014, lucrare pentru care temerarul cercetător al poeziei autorului volumului *Efectul de piramidă* a primit din partea unui juriu de critici merituos, din promoțiile mai noi, foarte onorantul premiu "Tânărul critic al anului 2014".

Cosmin Borza nu este un o prezență tocmai asiduă în viața literară; personal, i-am întâlnit întâmplător semnătura în "Vatra" și poate, nu mai știu, în "Cultura" sau "Observator cultural", însă acum câțiva ani circula pe Net și se bucura de comentarii diverse o ironie didactică ticluită cu inteligență de el, având ca sursă de inspirație un distingo mai vechi al lui Nicolae Manolescu privind - nimic mai puțin! - decât cele "Cinci tipuri de critici"! Alături de Claudiu Turcuș (cu care a semnat prin 2008 o broșură în sprijinul elevilor care pregătesc examenul de bacalaureat), Cosmin Borza face parte din Cercul Metacritic de pe lângă Facultatea de Litere din Cluj, acolo unde el activează profesional, conclav de literați, într-o componentă mai largă, condus de Alexandru Goldiș.

Dedicat exclusiv poeziei, cu toate că Marin Sorescu a precizat în nenumărate rânduri că poezia și teatrul sunt în creația sa complementare: *când se completează sunt sfere de influență, când se desfac sunt emisfere*, la origine, studiul lui Cosmin Borza despre *Marin Sorescu. Singur printre canonici* este, cum am mai spus, o teză de doctorat, intitulată inițial *Marin Sorescu - Fețele tranzitivității*, lucrare susținută în cadrul Facultății de Litere din Cluj (coordonator Ion Pop) în 2012. Plecând de la constatarea foarte la îndemână că lirica soresciană este tratată astăzi de critica literară cu suficiența cu care este tratată, mai ales din cauza faptului că «dosarul» Sorescu ar fi după părerea multora "închis și pecetluit cu însemnele canonizării" (adică nimic nu ar mai fi de spus despre..., din moment ce scriitorul, nu-i așa? a intrat în manuale...), pe un ton polemic susținut, Cosmin Borza arată într-o primă secvență a studiului său, că, în realitate, Marin Sorescu oferă exemplul tipic *al canonicului fără canon* (s.a.). Deși îndeobște, scrie Cosmin Borza, volumele din deceniul șapte scrise de Marin Sorescu sunt considerate cruciale "pentru

înlăturarea monopolului literaturii realismului socialist", "tipologia «șazecismului» românesc pare a se (fi) scri(s)e în lipsa autorului *Morții ceasului*". Tot așa, notează criticul, "după cum rolul de predecesor ori de fondator al mutației estetice «optzeciste», pe care l-a jucat poezia soresciană, "este pe cât de constant amintit, pe atât (este) de subminat de teoretizările propriuzise ale așa-numitului «posmodernism românesc». Paradoxul falsei canonicități sorescine, într-o abordare teoretică plină de flexibilitate, este pus de Cosmin Borza pe seama "neomodernismului" postbelic care, apărând sau contestând deopotrivă "criteriul estetic" (un concept socialist destul de confuz, ca și realismul), a uitat cu totul să-și mai pună cât de cât întrebări în legătură, în primul rând, cu legitimitatea lui însuși, cu relevanța principiilor și metodologiilor analitice, respectiv cu importanța propriilor concepte, specificitatea contextelor socio-culturale, valabilitatea raționamentelor și adecuarea ilustrărilor. Abordând în acest fel chestiunea "canonicității" soresciene, tânărul critic constată pe baza puținelor contribuții românești la teoria conceptului făcut celebru de Harold Bloom prin anii nouăzeci, dar pe care criticii români l-au îmbrățișat mai curând la nivelul unor poziționări publice decât prin demersuri istorico-critice, că poezia lui Sorescu a fost sau va fi canonizată, "decanonizată" sau "reanonizată" fără efortul unor serioase lecturi analitice, recurgându-se rutinier mai mereu la binecunoscutele clișee ale criticii dogmatice puse în circulație, cu osebire, în ultimile decenii din secolul trecut. Pentru criticul nostru faptul este cu atât mai regretabil cu cât, în opinia sa, pe care, personal, o împărtășesc, volumele poetului (și nu numai cele de poezie, subliniez) "facilitează înțelegerea și (...) reevaluarea mai multor problematici literar-culturale caracteristice inclusiv sau mai ales ultimelor decenii: de la dezbaterile și polemicele ce vizează «generația poetică» ori «canonul estetic», la *revizionismul est-etic* (s.n.), la relația dintre ideologic și artistic, până la relativizarea configurațiilor clasicizate ale neomodernismului și postmodernismului românesc". Cu completarea că demersul domnului Borza se sprijină, în egală măsură, atât pe directivele de ideologie literară promovate nu o dată de Marin Sorescu însuși în cărțile sale de critică literară, cât și pe o extrem de eficientă critică a criticii ce s-a făcut de-a lungul vremii în țară opere sale poetice, operație comprehensivă filtrată adesea printr-o foarte bună și la zi sită noematico-teoretică, studiul aproape singular în critica românească de astăzi, re-intitulat mult mai adecvat, cu ocazia tipăririi, *Marin Sorescu. Singur printre canonici*, repertoriază, pune pe tapet și clarifică într-o măsură însemnată tocmai o asemenea problematică. Sigur, este vorba de o abordare modulară (cu o introducere și patru capitole cu mai multe subsecvențe fiecare), bazată pe o întinsă operație de citire *en passant* a operei reclamată, în primul rând, de exiguitatea cerințelor de parcurs ale demonstrației unui studiu didactic, cu toate vulnerabilitățile de rigoare. Ceea ce vreau să subliniez este amănuntul că autorul nu atacă, nu dezvoltă și nu apără în cartea sa decât acele teze teoretice care servesc subiectului său strict încercuit. Pentru o noțiune extrem de ambiguă (ca și foarte puțin frecventabilă astăzi), precum *neomodernismul*, Cosmin Borza preferă, pentru a da un singur exemplu, accepțiunea cultural-istorică, *post festum*, pe care i-o dă în ultimii ani ai secolului trecut Ion Bogdan Lefter, fără nicio punere în acord/dezacord cu ideologia conceptului forjat totuși de gruparea din jurul "Albatrosului" în anii patruzeci ai aceluiași secol. În puține cuvinte, deși pare tentat, criticul nu se îndepărtează semnificativ de la subiect și nu se complică. Consecvent primei constatări de

Vlad A. Gheorghiu – “Disco 2000”

bun-simț și anume că poetica soresciană nu cadrează cu caracteristicile (*ne*)omodernismului (un concept teoretic re-ideologizat totuși, cum am văzut, de optzeciști!), în schimb, în mod paradoxal, pare a exhiba toate caracteristicile formale ale *postmodernismului* autohton (în aceeași viziune generaționistă), studiul lui Cosmin Borza își propune reinterpretarea în special a poeziei soresciene, dar și “o revizuire estetică și contextuală a creației” acestuia în linii mari. În context, deși se ferește să nu alunece pe panta judecăților sau terminologiei protocroniste, tânărul critic nu se dă în lături să branșeze totuși poezia soresciană la cea mai revoluționară tipologie lirică, “aceea «referențială», «tranzitivă», «narativă» și «enuțiativă», indiferent cât de **conștient sau nu era Sorescu în epocă de ideologia acestor direcții artistice**. Concepând canonul ca pe un proces continuu de redefinire, evaluare și punere în discuție a coordonatelor operei (demers de critică și istorie literară pe care studiul său asupra poeziei soresciene îl înlocuiește de înșuși, *à vrai dire*, pentru Cosmin Borza poezia lui Marin Sorescu este indiscutabil una «tranzitivă» («anti-lirică», «anti-reflexivă», «cotidianistă», «a realului», «concret(is)ă», «denotativă», «referențială», «enuțiativă», «narativă», «prozaică» etc.); o poezie pe cât de atașată valorilor umaniste pozitive, tot pe atât de minată în interiorul propriilor formule cretoare, devenite ele înșele manieriste, de “ruptura dintre cuvinte și lucruri”. Pe această bază, “factorul de coeziune și nucleul analitic al întregii relecturi [...] va fi constituit de interpretarea inflexiunilor și avatarurilor a ceea ce consider, scrie C.B., a fi cea mai pregnantă componentă a poeziei soresciene: *problematicizarea blocajelor reprezentării literare sau, mai precis, înscenarea confruntării poeziei, dar și a umanului, cu propria criză creatoare*”(s.n.). Dincolo de anti-canoanele lui Marin Sorescu, ce n-ar trebui private o clipă drept modele ale împlinirii literar-existențiale (“Literatura trebuie deliteraturizată, umanizată, adusă cu picioarele pe pământ, încărcată de jale și durere, scria prin 1982 în Secolul XX poetul *Lilieilor*”), Cosmin Borza descoperă teribila dramă a unui asemenea poet, aflat într-un continuu conflict cu convenționalizările eului interior și ale celui textualizat, ale lumii, ale paradigmelor artistice trecute și contemporane”. Desoperă ceea ce el însuși numește (fără însă să și convingă autoritar), la o sugestie probabil făcută în etapele studiului de Sanda Cordoș, “sceptrele unei noi apocalipse”.

Cu toate că Sorescu a declarat public nu o dată că, după părerea sa, poezia este una singură: *Poezia mare*, iar orice operație de delimitare este una arbitrară, necesară exclusiv din motive didactice, nu vreau să intru în detalii aici și nici să să definesc metoda critică de analiză microscopică a fiecărui volum ori poezie mai semnificativă din opera soresciană, pusă în act de Cosmin Borza, credincios până la capăt ideii de metamorfoză continuă a poeziei soresciene. Țin doar să laud în mod special și fără rezerve, dacă se poate, abordarea parodiilor din *Singur printre poeți* (mai puțin vizibile totuși *pastișele și melanjurile* de aici), precum și analiza lipsită de orice prejudecăți a textelor nedatate din *Poezii alese de cenzură*, un volum ce promitea “o serie de mutații notabile în ceea ce privește mecanismele creatoare tipic soresciene”. De recitat cu atenție și capitolul IV al studiului, intitulat *Epopoea tranzitivității*, dedicat în exclusivitate ciclului de șase cărți din *La lilieci* (“cel mai inovativ și complex proiect autohton menit să soluționeze aporiile tranzitivității literare”), o încercare temerară, însă nu mai puțin încununată de succes, orice s-ar spune, de redeschidere a «dosarului» raportării operei soresciene la postmodernism”.

Cercetare profesionistă, rece, precisă, “trașant-avocățească”, *Marin Sorescu. Singur printre canonici* de Cosmin Borza îmi pare la acest moment cel mai bun studiu care s-a scris despre poezia lui Marin Sorescu. Foarte necesar și pe deplin lămuritor, în același timp! Fără a încânta neapărat prin concizie ori polisarea liniilor demonstrației (sunt destule pagini voalate de un supărător fenomen de suprainpresiune), el atrage atenția asupra unui critic foarte bine situat din punct de vedere teoretic, cu o dicțiune a ideii cu mult peste medie. Ceea ce nu este deloc puțin mai ales pentru un debutant. Ceea ce este mult este sumedenia de *Mulțumiri* din incipitul cărții, expresie a unei metehne didactice supărătoare de care cititorul ar fi trebuit scutit.

După un volum apărut în anul 2013, “Fratele mut. La nord apa e curată” (Editura “Paralela 45”) care a primit două premii importante, cel al Uniunii Scriitorilor, Filiala Iași și Premiul “Iustin Panța” al Filialei Sibiu aUSR., Vlad A. Gheorghiu revine cu o carte nouă, “Disco 2000” (Editura Charmides, 2016). Titlul cărții este unul care parcă îți fixează grila de lectură, ceva între *remake* și nostalgie, o intrare în teritoriul unui clip video de pe youtube, *marca Pulp*, acolo unde lumea se mișcă între ilimitarea desenului animat și zădărnicia de a ieși din limitele propriei condiții. Deși, dacă e să prefer ceva din repertoriul Pulp, merg spre un “Cocaine Socialism”, “Pulp Razzamatazz”, “Do You Remember The First Time” sau chiar “This Is Hardcore” și abia apoi spre “Disco 2000”. Chestiune de gust, evident. Oricum, după titlul dat volumului dar și celor două cicluri ale cărții, Vlad A. Gheorghiu pare perfect conștient de trăsăturile și de direcțiile imprimate poeziei sale. Există în poezia sa o incontestabilă propensiune pentru *muzical*, suficientă pentru seducerea cititorului, a auditoriului, cu un mesaj potențat de muzică, așa cum ai îndulci cafeaua amară cu o linguriță de zahăr.

S-a vorbit mult în vremea din urmă despre biografismul care a invadat spațiul poetic al tinerei generații, ca un recul serios al individului în fața realității. Fenomenul este valabil în poezia tânără de pretutindeni, eu însumi participând la un curs de scriere creativă la “The Savannah College of Art and Design”, am avut surpriza și senzația unei terapii prin poezie la nivelul societății americane. Poeți de 18 sau 20 de ani vorbesc despre bătrânețe și bunici, despre experiențele de viață ale părinților, maimuțărițe, transformate în chestiuni hazoase, de un haz căznit adesea, inconsistente, de parcă le-ar fi frică să își trăiască propriile experiențe sau propriile viziuni. Cartea lui Vlad A. Gheorghiu, cât și poezia sa de pînă acum, se situează împotriva acestui curent “al biografismului cu orice preț”, al relatărilor care par poezie printr-o convenție autor-cititor; poezia sa are “un strat metafizic” bine articulat care îi permite multe incursiuni în teritoriul poeziei adevărate. Există un cinism al receptării planului fizic, în fapt o invazie a fanteziei lirice în spațiul vital, cu un umor subțire care îl reconfortează pe cititor: “*când a plouat și a fost frig la noi/ am scos cartela din telefon și/ din el a curs sânge/ m-am plimbat cu el prin casă până/ când hainele mi s-au lipit de corp/ ude în bucătărie două colege/ mișto, din noul val/ cu inimă Red Bull și/ plămâni Pall Mall/ își atingeau genunchii/ cu sutienele desfăcute și eu lângă ele/ cu ochii mari făceam mișcări de dans// și eu îmi treceam discret degetul prin gaura din pulover/ o gaură mică, făcută de o molie neîndemânică/ încă în prima zi/ de muncă*” (gasoline).

O altă asemenea “anecdotală”, dintr-o panoplie a minimalismului, prilejuiește foarte tânărului poet un extraordinar mélange între spiritul de observație și afectivitate, reziduul realității este recuperat în tentativa de întoarcere de la lumea obiectivă la lumea visată: “*urc scările de la/ universitate încă puțin mahmur de/ aseară când am băut în fața/ blocului tău și am ascultat/ blood sugar sex magik/ așteptând să ieși ca-n fiecare seară/ pe la 9 după cină/ să duci gunoiul și să ne/ întâlnim întâmplător eu/ să-ți complimentez papucii de casă/ în timp ce îți iau punga de gunoi/ din mână să o arunc dar de/ fapt eu nu o arunc o pun/ lângă pubelă și după ce plec/ scot totul din ea și cu grijă le/ ating le mirosoare/ le întind pe caldarâm ca pe/ masa din sufragerie pentru că,/ dragostea mea, asta este fericirea un copil cu/ picioarele prea*

scurte care aleargă/ maratonul an de an.” (petrecerea, 1).

În epoca internetului și a descoperirilor care ne uluiesc de la o zi la alta, alienarea la nivelul întregii societăți planetare nu mai este o chestiune care să ne mire. Realitatea secundă a pătruns brutal, adânc în planul afectivității, limbajul intimității a fost invadat de “licențiozitatea” exprimării fruste, de o obiectivitate care pare să excedă planul poeticului. În poezie nu mai pătrunde nici sentiment, nici sentimentalism, cuvintele se insinuează cu toată încălcătura lor obiectuală: “*toată noaptea ai stat și ai scris// ai acceptat termenele și condițiile și ai/ tranzacționat doc-uri online ca la bursă/ ai mai văzut și câte un video pe youtube când/ așteptai să îți se încarce paginile, ai închis tot și/ ai mers să dormi/ femeia ta doarme de câteva ore și ți-a spus că nu te mai/ simte aproape că viața ei și viața ta sunt ca prăjiturile/ într-un galantar despărțite de un platou de ciocolată de/ casă dar tu ai treburi mai importante și/ ești convins că dragostea-i pentru toxicomani și pentru/ poeții bătrâni care au acumulat experiență prin rejecții/ frivole iar tu te întinzi pe pătură, tigrule cu blana încă/ moale și cald sub bărbie și când o să te trezești confuz/ de la mișcările ei dragăstoase o să înțelegi ce-i dragostea/ și acasă/ o să schimbi hârtia roz cu cea albă din pachetul nou.*” (toată noaptea).

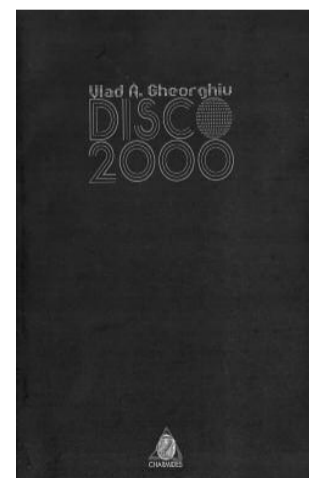
Există în textele din această carte o vibrație surdă a experienței imediate, filtrată prin experiențe culturale, care se transformă mai apoi în mici scenarii care țin în frâu un interesant delir oniric-imaginativ. Există, de asemenea, o globalizare a afectivității și a sensibilității poetice, așa cum remarca Andrei Codrescu, un autor tot mai frecventat în mediul literar românesc, după ce acesta a făcut o carieră strălucită în America: “*ar trebui să fie ușor/ când ai cunoscut-o pe ea toate/ erau bune nimic surprinzător în viața/ ta și atunci ai dat de mâinile ei/ calde care dimineața ți-au adus cea mai/ amară cafea și ai râs și te-ai înroșit/ și când ai închis ochii seara numai pe ea/ ai văzut-o și atunci ai vrut să ai ochii încleștați/ să nu-i mai deschizi vreodată de frică să/ nu o pierzi în lumina caldă/ a unui bec de 40.*” (ar trebui să fie ușor).

Sunt ecouri din poezia generațiilor precedente în textele lui Vlad A. Gheorghiu, de la ritualul mazilescian, la reflexivitatea lui Ion Mureșan, în acord cu poezia *beatnicilor* din America și de aiurea. Iată poemul pe care îl prefer din această carte, model de echilibru între reflexivitatea estetică și “obiectivizarea” cuvântului: “*totul a fost bun// am mâncat și am băut și/ am dansat pe/ muntele care tremura la fiecare/ mișcare/ aici am dansat și ne-am schimbat fețele/ în frig aici am stat cu Luna când ea încerca să/ doarmă și când ceilalți scobeau merele pentru shisha și le umpleau/ cu amfetamină aici puteai lua pulsul iernii mediteraneene direct de pe asfaltul ud și/ bunăta era răsplătită cu vânătași&bondage/ ringul de dans era salonul de urgențe și/ și fiecare hol era camera de gardă/ și polonezele dormind pe jos în băi/ tot ale noastre erau aici Luna cu ochii ei mari a plâns de oboseală când/ își curăța machiajul/ cu gîn tonic*” (aici viața)

Dacă e să luăm de bună afirmația criticilor că în evoluția unui poet cartea a doua trebuie să confirme debutul, că este esențială în definirea unui parcurs poetic, atunci “Disco 2000”, semnată de poetul ieșean Vlad A. Gheorghiu este, fără îndoială, o reușită de care topurile mai mult sau mai puțin improvizate ale momentului trebuie să țină cont.

IULIAN RAUL BADILA

Dacă e să luăm de bună afirmația criticilor că în evoluția unui poet cartea a doua trebuie să confirme debutul, că este esențială în definirea unui parcurs poetic, atunci “Disco 2000”, semnată de poetul ieșean Vlad A. Gheorghiu este, fără îndoială, o reușită de care topurile mai mult sau mai puțin improvizate ale momentului trebuie să țină cont.

Valeria Manta Tăicuțu

Asemănător unui puzzle, volumul „Atelierul de fluturi” adună fragmente poetice, filosofice, încercări de hermeneutică, reacții, convorbirii și notații mistice adunate vreme de peste 40 de ani, toate, mărturii ale unui drum spre cristalizarea poetică, ale unei lupte cu sine și cu universul.

* VIRGIL DIACONU:
„Atelierul de fluturi”,
Ed. Tiparg, 2016

cronici

Scriitorul de fluturi*

Într-un „portret cu cireșul în brațe” (titlul primului ciclu din volumul „Atelierul de fluturi”), Virgil Diaconu consideră că menirea artistului este aceea de a vedea nevăzutul, de a prinde în cuvinte ceea ce este fragil, imponderabil, de a fabrica iluzii și de a le trimite apoi în lume („Eu fabric iluzii, eternități pe care le fac cadou prietenilor mei cu diferite ocazii”). Orice artist trăiește o viață dublă: cea exterioară lui, în care apare ca un om obișnuit, unul pe care-l ignori atunci când trece pe lângă tine (mai ales „Prin Piața Revoluției, unde se împart sarmalele alesului”) și cea lăuntrică, greu de descifrat în absența unui discurs liric revelator. Poetul se deschide spre lume, vine spre ea cu un cireș în brațe („trec pe lângă tine cu cireșul în brațe. Dar cireșul nu se vede. Ceea ce se vede este doar acest trup pe care îl port după mine”), această metaforă trimitând la nevoia de concretizare a ceea ce este imaterial, tainic și de o frumusețe pe care numai poetul o poate înțelege.

Asemănător unui puzzle, volumul „Atelierul de fluturi” adună fragmente poetice, filosofice, încercări de hermeneutică, reacții, convorbirii și notații mistice adunate vreme de peste 40 de ani, toate, mărturii ale unui drum spre cristalizarea poetică, ale unei lupte cu sine și cu universul. Orice poet este un Don Quijote, atâta vreme cât „înlocuiește realul cu propria imagine despre real”. Retragerea în imaginar este dramatică, pentru că presupune pericol și risc: în labirintul pe care ți-l crezi te poți rătăci, te poți pierde, poți deveni o pradă ușoară pentru himerele pe care tu însuși le-ai închipuit: „Ceea ce îl definește pe Quijote este închipuirea. Viața sa însăși este o rătăcire prin țara fără hotar a închipuirii. Eu însumi sunt cu totul întrecut de viziunile mele, calea pe care o urmez este aceea a himerei”.

Încă mai periculos decât labirintul interior este cel exterior („Cineva țese pentru tine, în permanență, un labirint”), acela în care „Oameni nevăzuți te învață cum să gândești, cum să respiri, cum să iubești”; este vorba de limitările pe care le presupune existența ca ființă supusă regulilor sociale, dar și de deformarea noastră spirituală, de care se fac vinovați autorii de tratate și manuale care te învață cum să trăiești, după de reguli și cu ce scop. Ca să ieși din acest labirint trebuie să scormonești în tine, să sapi și să cauți partea nealterată, singura care te poate izbăvi de zidurile groase și de întunericul adăpostit între ele: „A începe să gândești singur, în afara zidurilor, înseamnă a strica legile labirintului. Cu siguranță, trezirea noastră dărmă zidurile. Fiarei închise cu noi în labirint îi spulberă dinții”.

Dacă muntele (element-cheie în volum) simbolizează, ca la poezii romantici, năzuința spre înălțimi ametoitoare, legătura cu cerul, singurătatea, dar și nevoia de perfecțiune și de ieșire din banal, din cotidian, din limita orizontului cunoscut, dacă prin „palat” înțelegem creația cu toată splendoarea și bogăția ei, labirintul (alt element-cheie) este lumea pe care o știm, incapabilă să găsească vreodată ieșirea spre „firul de iarbă, spre floarea de cireș sau zborul în silabe al fluturului”. Dacă Dumnezeu, după ce a creat lumea, s-a separat de creația sa, poetul, oricât de mare i-ar fi orgoliul și oricât s-ar vrea, în secret, un egal al divinității, este obligat să rămână în creație, ca să nu zacă pe vecie în labirint, ca să poată recunoaște harul ce i s-a dat și să se cutremure: „Atunci m-am gândit că arborele divin poate fi îmblânzit cu un cântec. Și numai ce m-a fulgerat acest gând, că m-am și cutremurat tare, iar cântecul și glasurile zăzău au curs pe gura mea firesc, precum fumul jertfei”.

Prozopoeumul intitulat „Dialogul” (pag. 40) reia ideile care, presărate în volum, se încheagă, la final, într-o artă poetică: asemenea regiilor, creatorul de artă trebuie să „aducă în lumină” și să cerceteze lucrurile pe care Cerul, în slava sa, le ascunde; asemenea înțeleptilor, trebuie să păcăsească lumea văzută, asupra căreia se opresc cei mai mulți, și să caute „numai ce este etern”. Nu există mai multe lumi, cum se spune, ci una singură, „numai că fiecare o vede în felul său. Și o laudă după chipul pe care el i l-a zămislit”. Unii trăiesc „în chipurile trecătoare ale lumii”, pentru că numai pe acelea le văd și le prețuiesc, pe când înțeleptul/ poetul trăiește în veșnicie. El ființează întru spirit, de aici legătura misterioasă cu lumea, de aici capacitatea de a percepe esențialul, de a privi nu numai în afară, ci, mai ales, înăuntru: „Se uită în afară cei care nu au ce vedea înăuntru”.

„Nașterea” (pag. 48) nuanțează aceste idei prin renunțare la stilul aforistic și trimitere direct mărturisitoare la sine: „Vai de capul mamei mele care mă nascu, cum m-a răbdat ea în anii ei tineri! Cum m-a răbdat, rătăcitor cu mîntea mai departe de lucruri de-o zi... Nu îmi semeni și Dumnezeu știe al cui vei fi – îmi spunea, nebănuind desigur ce pedeapsă de suflet mi-a dat, dacă mă lupt cu el din noapte până în zori, ca Iacob cu îngerul. Și cum sparg întunericul să văd cu cine în adevăr mă lupt, și cum se face nevăzut odată cu zorii, mai că îmi vine să cred că l-am învins, că am ieșit din burta necuprinsei nopți afară...”.

Ultimul ciclu/ capitol al „Atelierului de fluturi” supune unei alchimii misterioase versuri și plaje narrative care-și schimbă proprietățile și devin, pe parcursul lecturii,

altceva, nepervertit „nici de coerența realului, nici de rigorile logicii”. Căci imaginația poetului trebuie să fie liberă și la fel de surprinzătoare ca imaginația copilului, fiindcă numai așa lucrurile se pot lega între ele fără cenzura rațiunii: „Închid în mine un copil, pe care nu îl scot la iveală de teamă să nu fiu taxat de «oamenii mari»». Îl închid, îl ascund bine, pentru a face față convențiilor, pentru a trece examenul de «om mare». Când voi elibera copilul din mine? Dar copilul din mine se eliberează cu fiecare poem pe care îl scriu...” (pag. 52).

Condamnat la singurătată, poetul este capabil de gesturi trufașe: „De azi mă lepăd de singurătată ca de o haină veche” (pag. 57), certitudinea morții îmblânzindu-i, până la urmă, revolta, făcându-l să caute *eschive*: nimeni nu acceptă *moartea definitivă*, adică nu numai dispariția fizică, ci și pe cea spirituală, ștergerea din amintirea celorlalți, înecul în întuneric; „eschivă” în fața morții este creația, dar sunt și acele „case mistice” pe care două mii de ani de creștinism ne-au învățat să ni le construim/ plătim încă din timpul vieții: „Nu ne acceptăm moartea pământească și de aceea ne imaginăm că o putem «anihila» prin viața nemuritoare de dincolo a sufletului. (...) Atât ideea *învierii*, cât și ideea *nemuririi* sunt eschivele noastre ideatice în fața morții trupului, ele reprezintă, în fond, revolta noastră față de moarte și totodată strategia prin care vrem să o înșelăm” (pag. 60).

Interesante și cu greutate în volum sunt „Diminețile cu Noica”: pagini întregi de evocare recompun portretul unui cărturar și filosof care ar merita, la rândul-i, acceptarea ca om deplin al culturii române: „Într-o epocă ce nu oferea deschidere preocupărilor spirituale, preocupări care trebuiau să fie mai mult pe furii și cu gura închisă, Noica era pilda vie a reușitei. Departă de a da glas idealurilor cazone ale epocii, el punea cu totul alte probleme gândirii și într-un *alt fel* față de autorii care scriau în aceeași limbă, devenind pentru câțiva (mulți?) dintre noi un fel de model. Și de speranță” (pag. 70).

Interesante sunt și aforismele grupate sub titlul „Lăuntrice”, dar și mai interesant este faptul că, pe oriunde ar rătăci (filozofie, religie, psihanaliză, mitologie ș.a.m.d.), Virgil Diaconu se întoarce întotdeauna la poezie, îmbogățind-o cu prada atâtor războaie cu sine și cu partea din lume care s-a lăsat, în cele din urmă, cunoscută: prin simțuri, prin lecturi ori numai prin vis: „Visul vorbește despre lumea pe care o aștept cu înfrigurare./ Lebăda care tocmai și-a făcut cuib în umărul meu este un astfel de vis înfrigorat” („Visul”).

Cristina Onofre. O experiență de percepție

S-a întâmplat să primesc în același timp cinci volume de poezie ale Cristinei Onofre. Am avut astfel o lectură cronologică, rareori posibilă pentru scriitorii actuali. Însotită de aprecierile reci – adică obiective – ale unor critici recunoscuți precum Eugen Simion și Corneli Ungureanu, la care se adaugă receptarea caldă a unui poet ca Marian Drăghici, premiata deja în România și în Franța, iată că mă aflu în fața unei poete pe care deja se mizează, și asta, între altele, pentru că dispune de o poetică implicită, vizibilă exact în schimbarea sau desfășurarea unor „variabile” începând cu *Poema 'naltei domnișoare* din 2002 (Casa de Editură TipoArt, colecția Sapho) până la *Îndrăzneța*, *exotica*, chiar șocanta *Să mergi călare. Să tragi cu arcul. Să spui adevărul* din 2015 (Editura Tracus Arte). Între ele: *Generalul sau o iarbă înălțată până la cer*, *Poeme din țara scaunului cu trei picioare* (în 2004, respectiv 2007, amândouă la TipoArt) și *Templieri lucrurilor simple* (2011, Editura Universității Pitești). Recunosc că parcurgerea celor cinci cărți deodată a făcut posibilă o dublă lectură, una convențională de identificare critică a unor indicii de scriitură, cu toată „povestea” ce poate arăta originalitatea autoarei, și alta în care se dezvăluie datele unei experiențe evolutive în practica poeziei/creării pentru poetă, în plus cu rezonanțele ei la nivelul lecturii, mult mai

ispitoare pentru mine decât expunerea propriu zis tehnologică a produsului numit poem sau carte de poezie.

Dacă mi-a atras atenția poezia Cristinei Onofre este exact pentru această descoperire, altminteri prezentă în orice poezie care *rămâne* și își câștigă încet și sigur cititorii, adesea fără explicații: o spunere care vine dintr-o experiență reală, cel puțin a percepției, dintr-un contact direct cu cele văzute și mai ales nevăzute. Fără îndoială e vorba de o percepție și o trăire care, împreună, se potențează și nu sunt în ordinea comună a lucrurilor. Fără să avem de-a face cu o poezie amorfă, în afara oricărei intenții tehnice, *ceea ce dă valoare oricărei tehnici și o face să funcționeze, este geneza ei în ceva din afara actului oarecum mecanic al scrisului*. Nu se obișnuiește să se considere în lectură critică o configurare a *experienței de percepție-trăire specifice poetului*, dar, în ce mă privește, cred că diferența de valoare o dă exact prezența clară a ei. Așa încât, sărind (și din lipsă de spațiu) peste modul obișnuit de a „critica” o poezie, mai degrabă aș vrea să împărtășesc eventualilor lectori de aici, câteva repere, într-o evoluție sinuoasă, ale „pașilor” unei percepții pe care la o adică îi putem recupera în propria noastră experiență interioară sau – de ce nu – de viață exterioară (dacă vreți, socială).

Fie spus, *Poema 'naltei domnișoare*, volumul

de început al Cristinei Onofre, arată și conține în întregime percepția specifică ce străbate toate cărțile ulterioare: „Lanul acoperit de cer/ este un altfel de pui./ sub aripile unei altfel de păsări./ așteptând vântul / să-i deschidă ochii / și pofta de zbor” (*Acoperit de cer*). Această inversare a rolurilor-numelor între părți ale naturii, această rezonanță, corespondență magică, simbolică desigur, cu natura, deja imposibilă pentru poezii cinice, postmoderni, urbani prin excelență din ultimele generații, pare discordantă și se așază curios într-o recuperare necesară. Fără să avem de-a face cu o penibilă sensibilitate feminină unde totul e pur și simplu diafan și senin, pare că, de fapt, aceasta își găsește conținutul propriu și i se dă locul poetic deloc epuizat până la volumul din 2015; și cred, nici în poezia scrisă de femei în general. Calitatea poemelor este în depășirea imagisticii goale a unei scrieri automate; ele cer o lectură literală și asta coincide cu descoperirea puterii metaforei (încă actuală) ca o spunere ce descoperă sensuri ascunse într-o natură *diferită* ce unește sufletul uman cu duhul naturii în cuvântul poetic. E o natură care are „generalul” ei, soldatul ei adică, cel care o păzește: „Războaiele ca și păsările/ aveau să se nască/ pentru a se așeza pe umărul tău, Generale.” Intuiția lucrării poetice o ajută pe Cristina Onofre să găsească cu fiecare ➔

Transmigranta alunecare „În prăpastia animalității” ambivalente

Mo Yan (născut în 1955 în ținutul Gaomi) este unul din cei mai de seamă scriitori chinezi contemporani, intens preocupat să țină pasul cu timpul, să înțeleagă forma și sensul schimbărilor din țara sa și din lumea întreagă, să fie informat în orice privință, să-și postmodernizeze scriitura, solicitându-i să se policodifice cu îndrăzneală, să intre într-un fecund dialog cu tradiția mai mult sau mai puțin valoroasă, să se intertextualizeze într-un mod neostentativ, să se autoreferențializeze din când în când, să-și asume, cu luciditate de rigoare, caracterul ficțional, să asimileze, cu regularitate, o mulțime de elemente ludice, parodice, satirice.

În vastul, polifonicul, carnavalescul roman *Obosit de viață, obosit de moarte* (Sheengsi Pilao, 2006, publicat de Humanitas în 2012, în vibranta traducere a lui Dinu Luca), el ne îmbie să pășim într-o lume ficțională fermecător-dureroasă, polimorfă, în egală măsură savuroasă și violentă, delivrată schimbării nu totdeauna propice, de mult mai multe ori striată decât netedă, când ospitalieră, când dușmănoasă, totdeauna hotărâtă să se afirme cu tot dinadinsul, să se înfățișeze într-un mod eruptiv, să atragă atenția prin „zgomot și furie”, prin teribila voință de a domina, de a captura tot ceea ce ar căuta s-o abată de pe calea în care a pornit-o cândva.

Abia scăpat din iad metamorfozat, transmigrat într-un măgaruș, naratorul Ximen Nao se întoarce în satul natal (Ximen) din ținutul Gaomi unde fusese odată un om bogat, drept și milos, avuse nevastă, concubină, copii, se abținuse să facă vreă faptă rea; o apucă pe „un drum nefamiliar și plin de amărăciune și umilintă”, trezindu-se azvârlit în crudul „joc al întâmplării”; constată că, în timp ce amintirile omenești îl îndurerează, viața măgărească îl desfată nu glumă: „nu-și găsea liniștea în privința celor sânge din sângele lui și carne din carnea sa, pe care îi lăsa în urmă pe lumea asta neașezată și neîmpăcată”, se pomenește potcovit în „ziua întemeierii cooperativei” (eveniment petrecut în 1954), mai mult decât atât copleșit de „tulburare și confuzie”; se străduiește să-și îmbunătățească modul de comunicare „prin mirosuri și poziții ale trupului, precum și prin intuiții primare”. Ca unul ce-i „reîncarnat și întors iar pe lume”, el se simte deseori atras de „întorsăturile neașteptate din lumea oamenilor”, ajunge în stăpânirea fostului său argat Lan Lian, se revoltă împotriva nedreptății ce i se face fostei, loialei sale soții Bai, zboară miraculos aiurea (ca în supraraliste tablouri ale lui Marc Chagall) spre a scăpa de sub urmărirea sadicilor autorități comuniste, pornite să-și exterminare așa-ziii dușmani de clasă. După ce o salvează pe iubita-i măgăriță Han din gura lupilor năprasnici, are impresia că-i „animalul cel mai fericit de pe fața pământului”. Fiind un „măgar crescut într-o gospodărie individuală”, cu chiu, cu vai tolerată în astfel de vremuri colectiviste-revoluționare, are ocazia să descopere că în 1958 „toate aveau de-a face cu politica” impregnată

samavolnic în oricare din aspectele vieții cotidiane, că „oțelul adevărat” se obținea cu contribuția și sacrificiul câtorva „ingineri deviaționiști de dreapta”, cărora li se impunea să muncească într-o manieră extenuant-alienată, că oamenii „își dădeau frâu liber isteriei în cinstea unei victorii plătuite de mințile lor” din ce în ce mai ideologizată și mai distorsionată, că presupusele „elemente rele” (anticomuniste) aveau parte de o viață mizerabilă „fiind supuse reformării prin munca epuizantă, că realitatea era nemiloasă pentru cei aflați în dizgrația inclementului, dogmaticului regim maoist. Ajuns în slujba prefectului Chan, care-l folosește în calitate de mijloc de locomotivă în zonele muntoase greu accesibile, se bucură de un tratament ceva mai omenos, de nu cumva chiar privilegiat. Decât că, în urma unui accident grav, toate înclină într-o direcție diametral-opusă, începând să i se pară „întru totul tragice”, împingându-l în deplorabilă stare de invaliditate. De îndată ce se stârnește „marea foamete”, e omorât și mâncat cu lâcomie de sătenii înfometăți, cărora li-i cu neputință să se mai strunească într-o așa situație.

În următoarea reîncarnare revine în viața ca taur (în 1964) al unei gospodării individuale, căruia îi repugnă colectivismul nivelant și gregar, îl slujește, cu devotamentul cuvenit, pe Lan Jicfang (care catadicește să-i nareze peripețiile), o împunge pe Wu Quixiang, o colectivistă furibundă, excesiv de angajată în penibila, inconsistentă construcție a socialismului, își creează reputația de „drac împielit”, de adversar al noilor rânduieli abuzive, „se smintește” în timpul Marii Revoluții Culturale, neputând suporta cu niciun chip atâta hybris nerezonabil, atâtea bulversări și samavolnicii, atâtea dezomenire crasă, nesimțindu-se bine într-o lume destățănată, cu susul în jos, ca „o oală de terci nederlușit”, saturnalizată din cale afară pe toate meridianele sale, cată să îndeplinească un rol justițiar, împungându-l pe politrucul ce-i poartă dușmănie stăpânului său individualist, „se lasă ucis pentru o cauză nobilă”, în numele libertății și neînregimentării.

Recoborât „în viața în cocină de scroafă”, are impresia că alunecă „iremediabil în prăpastia animalității”, crește cu repeziciune, devenind, în scurtă vreme, un „mic vier de prăsilă” „într-o epocă porcească, marcată de o înflorire fără precedent” (1970), capătă „prestigiu în fața celorlalți porci”, „face paradă de stranii abilități”, își manifestă destul de des „dispoziția spre carnavalesc”, se împreunează regește cu scroafele care ard de nerăbdare să se lase fecundate de el, ajunge regele mistreților din ostrov tocmai în anul morții marelui conducător Mao, asistă (în următorii ani de schimbări vertiginose) la „restaurarea capitalismului”, la refacerea proprietății private, la reîntemeierea gospodăriilor individuale, la spectaculoasa modificare a mentalităților dornice să se emancipeze cât de repede, să se dezmarginăască într-un mod nepregetat, să se globalizeze pe nesimțite, îl mușcă pe ticălosul, retrogradul

Hong Taiyue ce se comportă ca un tiran odios în cadrul unei comunități ce râvnește să se democratizeze neapărat, stârnește mânia conservatorilor localnici comuniști care declanșează un război cumplit împotriva tuturor porcilor, salvează niște copii de la moarte, după care își dă duhul înghițit de apă, ieșind din umilitorul ciclu al existenței porcine.

După ce-i reîncarnat într-o formă canină, Ximen are parte de o cușcă grosolană, se adaptează, fără dificultate, obiceiului locului, adulmecă o sumedenie de mirosuri gata să-i desfete simțurile puternic dezvoltate, se familiarizează cu mediul, cu atmosfera din casa subprefectului Lan Jiefang (1990), îi slujește drept paznic copilului acestuia, ducându-l zilnic la școală, apărându-l căinește, are norocul să se ospăteze din belșug zi de zi, marchează și stăpânește „tot teritoriul capitalei” de județ Gaomi, aflate în toiul urbanizării, trăiește cu sentimentul că-i stăpân pe viața sa atâta vreme cât păzește casa stăpânului în ascensiune, se dovedește „nemilos și fără inimă” în societatea câinilor (pe care o domină de fiecare dată), dar plin de „simțuri duioase” în prezența oamenilor, devine „regele câinilor”, se atașează de stăpâna pe care soțul se pregătește s-o părăsească de dragul mai tinerei sale concubine, nu ezită „să țină pasul cu vremurile și să se confrunte cu viața reală”, apărându-și statutul privilegiat de care beneficiază în casa unui om puternic, ține să-și păstreze „demonstrarea de câine” în orice împrejurare (după cum o dovedește, cu prisosință, în cursul anului 1996), se amărăște și se scârbește atunci când vede că tânărul Ximen Huan (pe care-l condusesese la școală pe vremea copilăriei și adolescenței) se preschimbe într-un huligan cu apucături mafiot, profitând de neînțelegerea dintre părinții săi spre a duce o viață violentă, anarhică, desfrănată, îmbătrânindu-l mult de tot, apoi moare.

Transmigrat în maimuță (în 2000), se dedă unor angoasante „maimutăreli în piață, ascultând comenzile dresorilor-saltimbanci, nevoiți să-și câștige traiul ca artiști ai străzii”, are prilejul să descopere gravele violențe și distorsuni apărute în anomicul spațiu public, să-și dea seama că noua formă de existență e amenințată să intre într-o fază de disoluție pe măsură ce se lasă copleșită de compromisuri, tensiuni, dislocări, derapaje nejustificate, stârnește mânia instabilului Kaifang ce o omoară fără pic de milă.

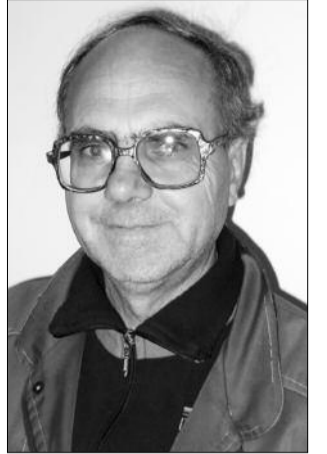
Ajuns iarăși în iadul al cărui stăpân e Yama, Ximen găsește înțelegerea de care are nevoie spre a-și recăpăta mult râvnita formă umană. Așa că, după 50 de ani de peregrinări pe feluritele târâmurii ale animalității ambivalente, avantajoase în unele privințe, dezavantajoase în alte privințe, el unul se trezește la viață ca prunc pregătit să pășească pe vasta scenă a lumii cu prezentimentul că o să-i fie ceva mai bine, că o să beneficieze de un tratament omenos, blând, îndurător.

→ volum un detaliu nou, concret, care să preia viziunea corespondenței magice inițiale. Aici este Generalul, în *Poeme din țara scaunului cu trei picioare* sunt obiectele tradiționale, casele, practic satul vechi românesc cu arta și arhitectura lemnului în puternica expresivitate ce amintește de Brâncuși. Cartea este dublată de imagini alb negru cu obiectele despre care se vorbește în maniera percepției descoperite: „Adeseori/ lemnul morilor de apă/ lasă în urmă râul, / senalță până la cer/ rostogolind mai întâi norii, / apoi cerurile toate...”. Vedem aici un fel de formulă personală de scriitură practică conștient și consecvent. Iată un alt exemplu: „Atunci când torceau,/ femeile/ trăgeau pe deget un fir/ din pânza de păianjen a asfințitului, / un fir subțire, / împletit cu o liniștită rază a lunii,/ o rază ce cădea mereu/ pe furcă, / pe ochi,/ pe ceara harnică/ a degetelor lor.” (Din pânza de păianjen). În *Templarii lucrurilor simple*, apar meșteșugurile ca

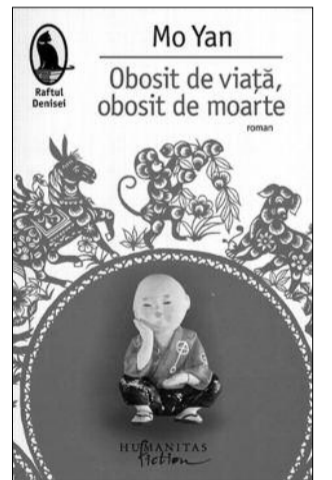
element concret de aplicare a viziunii naturii diferite, secrete, formate între oameni, faptele, artefactele lor și „ființele” naturii cosmice vegetale: „Cuiburi de foc/ făurea sobarului,/ sobe învăluite/ în albul răcoros/ al nesfârșitelor veri,/ sobe înaripate...” (Sobar). În fine, în *Să mergi călare. Să întinzi arcul. Să spui adevărul.*, etnicul românesc este efectiv schimbat cu cel african, recuzita numelor aduce sonorități exotice ceea ce pentru poezia românească este, cred, o noutate, în orice caz se tratează de un spațiu descris veridic bazat pe o documentare nu doar livrescă ci și geografică, în teren, călătoria efectivă, oricât de restrânsă, fiind în avantajul autoarei. De data aceasta natura își arată partea întunecată la fel de firesc cum o dezvăluia pe cea diafană. Și iată că la limita transfigurării simbolice, totul e posibil: „O sabie îi despică trupul. / Masud ben Abdallah moare pe câmpul de luptă. De Masud se apropie un arab cu o sabie mică./ Pielea frunții și barba, partea prominentă a nasului, / câte o bucată

din fiecare călcâi îi sunt tăiate și luate/... / Peste toate acestea/ aruncă să fiarbă părțile din trupul lui Masud/ ... / și gândind că mulți vor fi aceia care vor vrea să bea/ din fiertura aceasta, dorind să atingă neînfricarea.” (*Moartea lui Masud ben Abdallah*). Nu cred că acest tip de violență extremă, tribală a mai fost poetizat vreodată la noi. Și totuși, iată din nou formula poetei prezentă și aici: „Peste tot cerșea/ Blidul rămânea însă zile în șir gol./ Până când soarele îi arunca uneori câte o rază/ care-i umplea dintr-odată blidul./ Aur curat, nemeritat și dăinuit.” (*Credința nemăsurată a lui Abdalamin*). O formulă care păstrează o polaritate complexă: sus-jos, bogăție-sărăcie, concret-abstract, gol-plin. Diferă doar datele concrete ce conturează aplicarea formulei. Iată aici un fel de învățătură dinspre lucrurile simple, dincolo de rezonabilul rațional cu care suntem obișnuiți și pe care Cristina Onofre știe să-l depășească.

NINA VASILE

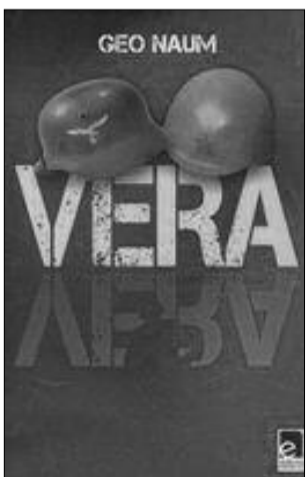
În vastul, polifonicul, carnavalescul roman *Obosit de viață, obosit de moarte* (Sheengsi Pilao, 2006, publicat de Humanitas în 2012, în vibranta traducere a lui Dinu Luca), el ne îmbie să pășim într-o lume ficțională fermecător-dureroasă, polimorfă, în egală măsură savuroasă și violentă...

Constantin Stancu

În spatele tristeții, a angoasei există un optimism bine temperat. Sunt metafore, viziuni, dorințe, cântec, puls în venele timpului. Duminica de început se întâlnește cu sărbătoarea de final în plină lumină!

cronici

RENTABILĂ E, TOTUȘI, POEZIA...

Ioan Evu realizează în volumul de versuri *Înger de rezervă*, apărut în anul 2016 la Editura Paralela 45, o scurtă panoramă a creației sale la sfârșit de epocă. Poet ancorat în zona poeziei cu mesaj, cu ritm interior și rimă, cu muzicalitate și țipăt, ajuns la maturitate, are concluzii finale despre viață și artă.

Atmosfera dominantă este de aceea a epuzării resurselor personale și a resurselor lumii. E nevoie de încă un înger pentru a ne apăra de neant. Îngerul păzitor e depășit, a căzut în genunchi împreună cu poemul. Temele poeziei sale rămân aceleași: iubirea, natura, singurătatea. Dumnezeu este invocat cu pasiune, este invitat la un cântec discret și melancolic.

Volumul este alcătuit din două părți, aparent cu teme distincte, dar unitar prin compoziție.

1. *Înger de rezervă*;
2. Calendar fără duminici (Exerciții de uitare).

Materia volumului devoalează un poet care își caută un loc în marele joc secret: *Poemul în care voi muri! Despre ce tace poemul...*

Idei și teme profunde se desfășoară în fața cititorului: văzduh și cuvinte, lacrima verticală, poezie și pâine, gongul spart, decor părăsit, poem căzut în genunchi, calendar fără duminici, poem frânt, spre țara nevermore... Este o realitatea crudă acceptată de poet, o realitate care-l erodează. Fără iubire timpul a ieșit din sărbătoare, Dumnezeu a părăsit lumea, un pustiu fără de ieșire, o lume fără duminici. Sinceritatea poetului este evidentă, poezia suferă, întreg universul poetic se arcuiește, energiile s-au topit: „Despre toate acestea poemul tău/ar fi putut să tacă dar uite/cum te ia târfa de viață la întrebări/într-o dimineață oarecare/ când descoperi în oglindă/un chip ostenit amintind vag de tine” (*Neutrino*, p. 7).

Din poeme descoperim o tablă a fericirii care se dizolvă, o fericire scurtă și paradoxală, greu de prins în cadru, o fericire spartă la poalele muntelui. Chiar și credința și-a epuizat dimensiunile, individul s-a topit în lungul șir al celor care merg pe jos prin istorie: „erai în tine în același timp și înafara ta/un ce indefinibil prăbușit/în hăul dintre larvă și nimfă/ întemnițat în carcasa oaselor tale cărunte/ și liber totdeodată ca un nenăscut/levitând deasupra imensului/ ocean amniotic/ în așteptarea celui alt mileniu” (*Neutrino*, p. 10).

Speranța se ivește din miracolul poeziei care face lumea frumoasă, fericirea devine posibilă doar prin valențele artei care

armonizează omul cu universul. Un ritual secret, înțeles de poet și redat ca un imn, o religie a suferinței: „Și-n viforul acest neiertător/ mai lasă-mi totuși dreapta care scrie/ iar de va fi într-un poem să mor/ fă-mi Doamne învierea poeziei!” (*Poemul în care voi muri*, p. 12).

Pasiunea poetului izbucnește dincolo de peisajul imediat, el cunoaște drumul spre aspre lumini.

Un poem paradigmă pentru cititor, un Dumnezeu care își arată luminile eterne, care a trasat regula simplă, de bază, o temă dominantă a volumului: „În ziua a șaptea ostenit fiind/ Tatăl Ceresca a ațipit/ preț de-o secundă cât o mie de ani.//S-a deșteptat din somn/și a semnat cel mai frumos poem/care s-a scris vreodată.// Acel poem avea un singur vers:/Lumină.// Și s-a făcut deodată/deși soarele era de mult pe cer/exact acolo unde El îl așezase” (*A șaptea zi*, p. 13).

În spatele tristeții, a angoasei există un optimism bine temperat. Sunt metafore, viziuni, dorințe, cântec, puls în venele timpului. Duminica de început se întâlnește cu sărbătoarea de final în plină lumină!

Sufletul este un curcubeu troienit, un ochi lucid deschis în zare, fericire abstractă, cuvinte de oțel care pot răzbuna poetul, fructul tainei neîncepute, o lume în care își duc veacul raficanții de îngeri, oglinzi mincinoase, amurg împresurat de zei, o clipă care ar putea dăinui o veșnicie, niciodată adio...

Poetul face un salt peste timp, poezia este singura posibilitate rentabilă într-o lume „fardată cu monezi”: „Rentabilă e totuși poezia./Cum ai dormi cu tâmpla/ pe-o lamă de cuțit/ca un bătrân canar/îndrăgostit de colivia/în care de un secol/ văzduhul a murit./Rentabilă e totuși poezia”. (*Poezie și pâine*, p. 29).

Poetul precum gladiatorul, cu tâmpla pe o lamă de cuțit!

Sentimentul împărtășirii cu cei apropiați este copleșitor, un cântec profund și eliberator se ivește în zicerile lui Ioan Evu, o puritate nădăjdută, o salvare care se coboară din cuvinte, astfel ele au puterea care schimbă timpurile, schimbă ființa: „Femeie ia copilul meu/curat ca roua pe morminte/să-l auzim pe Dumnezeu/cum se pogoară în cuvinte” (*Bocet*, p. 37).

Sunt poeme atinse de aripa îngerului, poetul prinde muzica universului, ritmul acela unic din care se nasc miracole. El rămâne fidel acelei poezii care vine de departe, din marile tragedii, din marile epepe, din mituri

neepuizate, din istorii care au marcat oameni și anotimpuri. Lecturile din marile cărți ale istoriei, tumultul care a schimbat colectivități, tensiuni care au purificat ființa, toate pulsează în acest volum, Ioan Evu se depărtează de experimentele facile, de focurile de artificii. Își asumă, pe lângă sinceritate, responsabilitatea de a spune adevărul acela care doare. A scris despre cărțile multor poeți, a făcut-o cu empatie, cu bucurie, convins că este un slujitor umil al poeziei române. Lecturile i-au marcat viziunea.

A doua parte a volumului, așa cum o mărturisește, este un exercițiu de uitare, o depărtare de iubirea reală și iluzorie simultan și sinergic, de motorul care a pus în mișcare întreaga scenă pe care se desfășoară poezia cu toate miracolele ei. Sunt iubiri care se devoră reciproc, o femeie străină plânge în oglindă, o mișcare între real și iluzoriu, femeia care iubește – rana care vindecă bărbatul de eternitate, un veac de singurătate în așteptarea ei, prinsă în cântecul bărbatului rănit de singurătate, bolnav de moarte sub ploaia ostilă. Timpul fără iubire trebuie ucis... Un poem fără sfârșit, un poem pentru un regat, strigă poetul îndrăgostit, ieșit afară din anotimp și din cântec. „Dar vine iar dimineața de luni/ și viața trece rânjind mai departe/ cu sau fără sentimente cu sau fără noi” (*Totuși viața*, p. 54).

Bărbatul se joacă în plină singurătate cu imagini vechi, cu iubiri topite, cu doruri care nu vor mai veni. Este un joc asumat, o perioadă brutal dispărută, o eternitate fără de ieșire: „Numai poetul a șoptit pentru sine:/aceea nu era o femeie/ci însăși tandrețea./Și chiar în clipa următoare/s-a prefăcut într-un mesteacăn./Însă nimeni n-a observat/schimbarea nici măcar el poetul mesteacăn” (*Poetul mesteacăn*, p. 60).

O nouă călătorie se arată, spre o țară unică, nicidecum visată, nicidecum închipuită, un drum fără întoarcere, ieșirea prin locul de scăpare a istoriei: „În noaptea asta voi pleca/spre nicăieri spre undeva/nu mai fi tristă doamna mea/ai grijă să nu uit ceva” (*Spre țara nevermore*, p. 67).

Dincolo de stările inevitabile care macină ființa, Ioan Evu rămâne același poet pasionat, adept al poeziei care cântă în ninsoare, al poemului care poate deschide uși, un poet special, remarcat de critica literară ca un scriitor original, preocupat de valoarea poeziei sale, iubitor de poeți singuri și speciali și care știe să pună mesajul în gura poemului, depășindu-și limitele și dezamăgirea.

Geo Naum – locuirea în Delta Dunării

George Naumof s-a născut în anul 1953 la Tulcea și a absolvit Universitatea din Galați devenind inginer de nave. Din anul 1982 locuiește și lucrează în București. Și-a adoptat pseudonimul Geo Naum și a debutat în revista „Antares” cu un fragment dintr-o proză scurtă în anul 2005, iar în volum cu romanul *Pedeapsa de sine* (Ed. Eminescu, 2009). A urmat romanul *Vera* (Ed. Eminescu, 2011) și prozele din volumul *Năzărirea lui Haralamb* (Ed. Eminescu, 2012).

Voi comenta în continuare *locuirea* în Delta Dunării din romanul *Vera*.

Pornind de la afirmația poetului Hölderlin că „în mod poetic locuiește omul”, filosoful Martin Heidegger elaborează teoria locuirii autentice. Conform acesteia, Omul trebuie să trăiască în armonie cu Pământul, Cerul și cu Divinitatea. Muritorul trebuie să fie împăcat cu destinul ca moartea sa devină o „moarte bună”. Astfel omul trăiește în împlinirea

Ființei, sau cum ar spune Noica, urmează calea evoluției spirituale, adică nu oarba „devenire într-o devenire” ci „devenirea într-o ființă”.

Locuirea implică rostuirea locuinței, pentru realizarea căreia se împlineste un proiect în trei etape: nivelul proiectului de citorire, la nivelul libertății, care cuprinde maximum de posibilități; nivelul dobândirii de teren ferm, constrâns de posibilitățile avute la îndemână și realizarea concretă, unică.

Heidegger aplică teoria la viața citadină. Mi s-a părut interesant să urmăresc aceste aspecte în romanul *Vera* de Geo Naum în care se înfiripă locuirea naturii virgine.

Romanul se petrece, în cea mai mare parte, în Delta Dunării, în timpul și imediat după al doilea război mondial.

Vera, ostaș în Armata Sovietică, fusese trimisă într-o misiune în spatele frontului, lângă orașul Kilia, cu misiunea de arunca în

aer, împreună cu o echipă, rezervele de combustibil pentru armata germană, din acest oraș.

Autorul recurge la o tehnică inteligentă și atractivă de prezentare a exordului, între secvențele legănării eroinei în cablurile parașutei agățate de un copac, eroina rememorându-și viața.

După ce reușește să se elibereze din corzile parașutei, Vera este somată de un neamț să se predea, aceasta ripostează, răbindu-l. Scena reprezintă intriga. Neamțul (Hans, caporal într-o unitate SS) avea un picior rupt și era rănit la brațe (la cel drept chiar de glonțul rusoaicei). Vera descoperă în jur cadavrele unor nemți și a membrilor echipei din care făcea și ea parte. Așadar rămâne singură cu neamțul. Deși ura nemții pentru atacarea *Mamei Rusia* și uciderea în luptă a fostului ei iubit Serghei, se hotărăște să nu-l ucidă pe rănit ci să-l ajute să se vindece.